

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2022/23:40

Onsdagen den 17 maj

§ 1 Konkurrenskraftsfrågor – inre marknad och industri

Energi- och näringsminister Ebba Busch

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 2 mars 2023**

**Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 22–23 maj 2023**

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Vi har ett förhållandevis långt EUN-sammanträde framför oss denna onsdag, den syttende mai. Jag hälsar energi- och näringsminister Ebba Busch med flera medarbetare varmt välkomna. Glad nationaldag, Ebba Busch! Ty det är Norges nationaldag.

Vi går in på föredragningslistans punkt 1, Återrapport från möte i rådet den 2 mars. Har statsrådet något att tillägga utöver det skriftliga?

Anf. 2 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Tusen tack, formann Wallmark! Och hurra för syttende mai! Detta är den enda dagen jag blir anklagad för att vara landsförrädare och får höra hur förkastligt det är med dubbla medborgarskap.

Det har som sagt skickats ut en skriftlig rapport. Jag står till förfogande för att besvara frågor om det finns, herr ordförande och kära ledamöter.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Vi går vidare till inre marknad, industri och lagstiftningsöverläggningar med dagordningspunkt 3, Förordningen om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter.

Anf. 4 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr ordförande! Som ni har sett på dagordningen är detta den enda fasta beslutspunkten inför KKR-mötet på måndag i Bryssel. I övrigt är det mer diskussioner och liknande. Men här ämnar vi gå mot en allmän riktlinje.

Förslaget är en del i ett lagpaket inom ramen för den europeiska gröna given som ska få hållbara produkter att bli norm, främja cirkulära affärsmodeller och ge konsumenterna mer inflytande i samband med den gröna omställningen. Förslaget syftar till att ge möjlighet att reglera produkters hållbarhet genom deras livscykel. Samtidigt syftar förslaget

också till att främja den inre marknaden genom att harmoniserande regler inrättas inom EU.

Kommissionen ges genom förordningen befogenhet att sätta ekodesignkrav på produktgrupper avseende till exempel hållbarhet, tillförlitlighet, återanvändbarhet, uppgraderbarhet, reparerbarhet, underhåll och renovering, innehåll av skadliga ämnen och energi- och resurseffektivitet. Det är alltså ganska allomfattande. I förslaget ges kommissionen också mandat att i en arbetsplan bestämma vilka produktgrupper som ska prioriteras.

Utöver ekodesignkrav reglerar förordningen även förstörelse av osålda varor och grön offentlig upphandling.

Regeringens bedömning är att denna harmoniserande förordning på ett kostnadseffektivt sätt kommer att bidra till den gröna omställningen och göra hållbara produkter till norm inom EU samtidigt som konkurrenskraften främjas.

Rådet har bland annat stärkt medlemsstaternas inflytande på kraven i de produktspecifika reglerna samtidigt som det har förtydligats hur avvägningar ska göras mellan olika miljöaspekter och i vilken mån nationella regler tillåts. Rådet har även stärkt den hänsyn som ska tas till små och medelstora företags förutsättningar.

Regeringen anser att Sverige kan ställa sig bakom den föreslagna allmänna riktlinjen i förslaget.

Anf. 5 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag har två frågor. Den ena gäller att det står att länder inte får förbjuda varor som håller kraven. Länderna kan ju sätta upp egna lagstiftningar inom olika områden. Finns det risk att kraven kommer att sänkas i och med att man tvingas ta in produkter som kanske inte möter kraven enligt svenska mått?

Jag undrar också hur regeringen kommer att ta steget vidare. Kommer man som stat att ta första steget genom de offentliga upphandlingarna?

Anf. 6 JACOB RISBERG (MP):

Herr ordförande! Jag vill tacka för dragningen.

Vi anser att lagstiftningen bör förstärkas vad gäller förbud mot att förstöra konsumentprodukter och vad gäller kraven på grön offentlig upphandling. Det är viktigt att liggande förslag inte försvagas på något vis.

Vi beklagar att den nya kompromissen föreslår att ett förbud mot att förstöra ej sålda produkter ska dröja fyra år efter att lagstiftningen trätt i kraft för medelstora företag. Det borde kunna göras snabbare. Medelstora företag utgör en mycket stor del av alla berörda företag och har en stor marknadsandel.

Vi anser att delegerade akter är att föredra framför implementerande akter, exempelvis gällande vilka produkter och nya produktgrupper som ska omfattas av förbudet.

Vi anser också att det är av yttersta vikt att lagstiftningen säkras mot kryphål och att man i stället säkerställer ordentliga verkställighetsmekanismer som med kraft kommer åt grundproblemet med att osålda produkter förstörs.

Jag har också en fråga om vad följande egentligen innebär. Det står: Economic operators should take necessary measures to prevent the need

to discard unsold consumer products that are fit for use. Frågan gäller detta: This should only include measures that are technically feasible and economically viable. Jag undrar vad man menar med det.

2022/23:40
17 maj

Vi anser även att det är av stor vikt att informationen som når konsumenterna är lättillgänglig och tydlig samtidigt som det finns möjlighet att få omfattande information om produkten. Det bör exempelvis tillses att konsumenter förses med tydlig information om hur väl produkten är anpassad för att lagas, reparability, och hur länge den beräknas hålla, durability, i form av ett index eller en betygsättning.

Även processen för att ta fram delegerade akter måste vara transparent och bjuda in civilsamhället, framför allt miljöorganisationer, till bordet.

Lagstiftningen bör också inkludera krav på social hållbarhet och tillbörlig aktsamhet.

Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr ordförande! Jag skulle vilja be Delgado Varas att dra den första frågan igen, så att jag förstår fullt ut. Handlade det om att medlemsstaterna utifrån det här har möjlighet att lägga sig under, alltså att det ska ses som en miniminivå? Är det korrekt uppfattat?

(LORENA DELGADO VARAS: Ja.)

Då börjar jag i den andra frågan. Sedan tänker jag, också med anledning av Risbergs fråga, ge ordet till Jerker Forssell, som är särskilt ansvarig tjänsteman för detta. Det jackar också delvis i frågan om golv.

När det gäller upphandling har jag även de kreativa näringarna, till exempel modeindustrin, på mitt bord. Här är Sverige ett föregångsland på många sätt. Samtidigt anser vi själva att vi inte på långa vägar har kommit tillräckligt långt, utifrån vad vi önskar när det gäller att få ned utsläppen som textilindustrin står för och när det gäller konsumtionen, inte minst vid klädinköp.

Det är klart att det finns en ambition här. Detta ligger lite utanför ramen för det som är föremål för EU-nämnden i dag, men jag vill ändå bjuda på en inblick i den politiska prioriteringen. Regeringen ser det här som en viktig fråga. Om vi ska fortsätta uppfattas ligga i framkant här har vi själva en resa att göra. Vi vet att det kommer att vara andra medlemsländer som kanske inte kommer att vara lika pigga på förslaget. Då ser jag det som naturligt att vi också i handling går före där det går, till exempel vid offentliga upphandlingar. Men jag ämnar också ta vidare initiativ om detta, i dialog med branschen.

Jag lämnar över frågan om miniminivå och framför allt hur man ska hantera och tolka vad som är tekniskt görbart och ekonomiskt försvarbart i relation till detta. Men på ett övergripande plan är vad som är hållbart ibland en avvägning, även ur de här aspekterna under en cykel och om man ser det som en helhet. Med det ger jag ordet vidare till Jerker Forssell.

Anf. 8 Ämnesrådet JERKER FORSSELL:

Frågan om förstörelse av osålda varor har varit delikat i förhandlingarna. Det har funnits delegationer som inte har varit positivt inställda, vilket säkert kan förklara en del av det finstilla i olika artiklar.

Generellt när det gäller den här artikeln finns det också utmaningar med att det i vissa lägen kan vara befogat att förstöra varor av hälso- och säkerhetsskäl eller på grund av att de har blivit förstörda vid transport eller har åldrats och inte är lämpliga för användning. Det kanske till och med rör sig om illegala produkter.

Jag tror att det är förklaringen. Man vill markera att det finns gränser, att ansträngningarna för att undvika det måste balanseras mot en verklighet i tillverknings- och transportkedjor och liknande exempel. Det är min tolkning.

Anf. 9 LORENA DELGADO VARAS (V):

Då har jag samma utgångspunkt som Miljöpartiet gällande att man måste säkerställa att det inte finns några hål i det här. Saker och ting måste röra sig framåt. Det får inte bli en produkt som inte håller måttet och som inte leder till den utveckling vi vill ha. Det är superviktigt.

Märkningen måste också vara lättillgänglig.

När det gäller EU är det alltid jätteviktigt att gräsrotsorganisationer och aktiva inom frågorna får ta del av och vara en del av underlaget när man formar olika förslag.

Anf. 10 ORDFÖRANDEN:

Eftersom det är ett beslutsärende behöver det klargöras om man är emot eller inte. Medan ni funderar ger jag ordet till statsrådet.

Anf. 11 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr ordförande! Kommissionen kommer självklart att vara närvarande under beslutspunkten. Kommissionen har alltid en viktig funktion, men mycket av det jag uppfattar att ledamöterna far efter här kommer i det som blir nästa led, kommissionens arbete vidare. Det är där, när de ska utforma tillämpningen av detta, som djävulen verkligen kommer att bo i detaljerna. Sedan ska det implementeras på medlemsstaterna.

Jag tänker att vi med glädje understryker behovet av att då också inkludera dem som kommer att påverkas av detta, så att de blir hörda i processen när kommissionen går vidare. Det är de som till exempel ska ta fram vilka produktgrupper som ska avses och så vidare.

Anf. 12 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi är för förslaget. Men jag ville lyfta upp några farhågor.

Anf. 13 ORDFÖRANDEN:

Jag uppfattar att detsamma gäller för Jacob Risberg.

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringen här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Akten om råvaror av avgörande betydelse. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Ordförande! Den 16 mars lade kommissionen fram ett förslag om en europeisk kritisk råmaterialakt som syftar till att säkerställa hållbar försörjning av kritiska råmaterial.

Vid mötet nu på måndag kommer ministrarna att diskutera om åtgärderna i kommissionens förslag är tillräckliga för att nå dess mål om säker och hållbar tillgång till kritiska råmaterial. Fokus ligger på delarna av förslaget som handlar om att stärka EU:s egen kapacitet avseende utvinning, förädling och återvinning.

Det här är en mycket prioriterad rättsakt för regeringen, som har ambitionen att nå så långt som möjligt med förhandlingarna under den återstående tiden av det svenska ordförandeskapet.

Låt mig ta tillfället i akt och säga några ord om regeringens syn på delar av förslaget som berörs av diskussionsunderlaget. För att säkra EU:s försörjning av råmaterial behövs såväl ökad produktion inom EU från både primära och sekundära källor som bibehållen och utvecklad tillgång till globala marknader.

Tidsaspekten i tillståndsprövningen kan vara ett investeringshinder. Regeringen välkomnar därför ambitionerna i förslaget om att både effektivisera och strömlinjeforma tillståndprocesserna – självklart med hänsyn tagen till miljölagstiftningen.

Det är viktigt att främja prospektering av alla mineral och metaller och att förslaget inte försämrar villkoren för utvinning, förädling och återvinning av andra råmaterial än de som klassificerats som kritiska eller strategiska, till exempel basmetaller som zink.

Industrin behöver långsiktiga spelregler. Men samtidigt är det viktigt att ta höjd för snabba förändringar i omvärlden som kan ändra förutsättningarna för råmaterialförsörjningen. Det kan till exempel vara lämpligt med en mer frekvent uppdatering av listan för kritiska råmaterial.

Förslaget berör flera miljörättsakter. För att man ska uppnå målet om en säker och hållbar försörjning av råmaterial är det viktigt att dessa är samstämmiga med förslaget. Jag vill återigen understryka att det är en policydiskussion på måndag. Frågan har självklart också varit uppe i näringsutskottet.

Vi kommer att ha anledningar att i andra forum diskutera ännu mer detaljer om den specifikt svenska linjen när vi går in i det. Men detta är de övergripande ingångarna, som självklart också kommer att lyftas fram på måndag.

Anf. 15 ORDFÖRANDEN:

Näringsutskottet fick information den 9 maj.

Anf. 16 MONICA HAIDER (S):

Jag kan konstatera att regeringen har tagit till sig av det vi sa på näringsutskottets möte när det gäller att frekvent uppdatera råvarulistan. Vi är nöjda med ståndpunkten som den ser ut nu.

Anf. 17 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi från Vänsterpartiet håller med om att man kanske ska se över hur vi kan exploatera inom EU och ta mer ansvar för vår egen konsumtion. Med det sagt tänker vi att ståndpunkterna alltid bör prioritera möjligheten att först och främst återvinna, att hitta sätt att främja cirkulär ekonomi, att få bort överproduktionen och minska konsumtionen. Det måste vara de första stegen som man tar. Där måste man trycka på för att det ska finnas större möjligheter för återvinning.

Angående tredjeländer, till exempel angående tillväxtmarknader och utvecklingsländer, bör EU vara den större marknaden som tar första steget för att stötta de länderna att ta ett steg vidare i förädlingsprocessen om det är sådana material som vi inte kan få tag i själva här i Europa.

Det finns en text där det står att man bör främja prospektering av alla mineraler och metaller och inte försämra villkoren för utvinning, förädling och återvinning av andra material än de som klassificerats som kritiska eller strategiska. Där undrar jag hur långt man är villig att gå med alla mineraler och metaller.

Var någonstans hamnar det i den prioritering av strategiska material som vi ändå behöver ha? Jag tänker att det inte är meningen att det ska öppna exploateringen av allt möjligt. Det kanske behövs stramas åt.

Inom råvaruprojekt saknar jag tanken om urfolkens rättigheter och att projekten måste innefatta hela livscykeln, det vill säga även återställning och efterbehandling. Det finns i varje fall inte med i text. Där skulle jag vilja veta vad regeringens ståndpunkt är.

Anf. 18 JACOB RISBERG (MP):

Vi skulle gärna vilja se att återvinningsmålen är bindande, högre och gärna differentierade mellan de olika råmaterialen. Vi har liksom Vänsterpartiet också tryckt på att vi bör lyfta upp urfolks rättigheter i alla typer av utvinning.

Sedan skulle vi gärna vilja se att förslaget skulle ha åtgärder för att minska efterfrågan på kritiska råmaterial för mindre strategiskt viktig användning som ett sätt att säkra tillgången på materialen.

I övrigt hänvisar jag till de avvikande åsikter som vi har lyft upp i näringsutskottet, som framför allt gäller åtgärder som hjälper till att finna en snabb väg till ett cirkulärt samhälle.

Anf. 19 MARTIN KINNUNEN (SD):

Ordförande! Det var en överläggning i näringsutskottet rörande fakta-PM:et. Där hade Sverigedemokraterna en del synpunkter som även fördes fram av andra partier. Det är positivt att regeringen tydliggjort ståndpunkten vad gäller listan. Det är en rättsakt som vi välkomnar.

Vi välkomnar i allmänhet också den inriktning som regeringen har. Vi har haft en del synpunkter på detaljerna. Det utgår i grunden från att vi vill tydliggöra att just svenska basmetaller inte ska missgynnas av detta och att biprodukter till andra metaller också ska kunna räknas som strategiska. Det är viktigt för svenska intressen. Det handlar om artikel 18.

Vi står fortfarande bakom de synpunkter som vi förde fram i näringsutskottet. Men jag ser inte riktigt något behov av en avvikande ståndpunkt i dag, eftersom vi har en mer sammanfattad svensk ståndpunkt i det här formatet.

Anf. 20 MARTINA JOHANSSON (C):

Jag vill meddela att vi står kvar vid vår avvikande ståndpunkt som vi hade på näringsutskottets möte med skillnaden att det finns en mening som skulle behöva strykas.

Hur vill ni att vi hanterar det? Ska jag läsa upp meningen som ska strykas eller kvarvarande ståndpunkt?

Markera bara så att vi vet det och har det för klarhetens skull. Det är samma avvikande ståndpunkt som i näringsutskottet men med den mening struken som nu du läser.

Anf. 22 MARTINA JOHANSSON (C):

Då läser jag innantill: Regeringen är tveksam till att avsaknaden av beslut i vissa fall ska leda till att tillståndsansökan ska betraktas som godkänd.

Anf. 23 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Jag noterar kommentaren från Haider och går vidare till Delgado Varas.

Jag vill understryka att återvinning finns tydligt med här. Vi har nu en situation där den gröna omställningen är så omfattande och så massiv, om än det finns många som tycker att det inte går tillräckligt snabbt och inte sker i tillräckligt stor omfattning.

Det finns till exempel underlag som visar på att även om vi skulle återanvända exakt all koppar i hela världen skulle det ändå behövas sju gånger så mycket koppar ytterligare. Så ser det absolut inte ut på alla områden. Men det säger någonting om efterfrågan på flera av de kritiska materialen.

Vi behöver arbeta väldigt aktivt med återvinning. Det är någonting som den svenska regeringen bejakar. Men om man till exempel som med koppar, som är så avgörande för mycket av det som behövs för grön energiproduktion, för våra kablar och annat, återvinner precis allt, vilket realistiskt sett inte är görbart, kommer man ändå att behöva sju gånger så mycket koppar.

Det är en av beräkningarna som finns som ger en ganska god känsla om storheterna av efterfrågan på en del av materialen kopplat till den gröna omställningen.

Det för mig till frågan om prospektering av alla mineral och metaller. Även där är det en fråga om att det nu händer så mycket teknisk utveckling och tekniska språng.

Jag tror att det är få personer som för 20 år sedan hade kunnat föreslå den efterfrågan som i dag finns på litium. Där är EU 100 procent importberoende. Det är därför som akten är så prioriterad under det svenska ordförandeskapet.

Vi har en så bred samsyn höger-vänster i Sverige för detta. Vi har sagt att Sverige ska göra den gröna omställningen och att EU ska göra den gröna omställningen. Men just nu är hela EU otroligt beroende av primärt Kina. Där har vi lärt oss en läxa av att vara så hårt beroende av ett enskilt land många gånger om.

Efter att ha gett lite djupare inblick i detaljfrågorna för det mig till att bekräfta det Martin Kinnunen är inne på här. Det är en policydiskussion på måndag. Vi har andra forum och specifikt näringsutskottet där vi kommer att ta detaljerna om mer av ingångarna när det sedan landar tillbaka till EU-nämnden.

Det här är det övergripande. I övrigt kommer vi att lyssna och arbeta i de andra kanalerna. Det tror jag täcker också de övriga synpunkterna.

Anf. 24 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag vill lyfta fram den avvikande ståndpunkt vi hade i näringsutskottet. Till det vill jag också tillägga behovet av att lyfta upp urfolkens rättigheter. Råvaruprojekten måste innefatta hela livscykeln.

Jag tog också upp att man måste prioritera och säkerställa återvinning. Det räcker inte med att bara ha det som ett skrivet ord. Våra handelsavtal måste revideras så att de får det resultat som man ändå vill komma fram till.

Man säger att man vill att råvaruprojekten ska stötta arbetares rättigheter, miljökrav och så vidare. Då måste vi också anpassa våra handelsavtal till det, vilket de inte är anpassade till i dag.

Anf. 25 ORDFÖRANDEN:

Vi har haft möte i den parlamentariska dimensionen under det svenska EU-ordförandeskapet, Cosacs möte med alla motsvarande EU-nämnder. Frågan om den här typen av strategiska råvaror är också central bland parlamentarikerna.

Jag vill understryka det statsrådet sa nämligen att det här är viktigt på riktigt. Vi hade också en videohälsning från kommissionsordförande Ursula von der Leyen. Hon betonade just det som är ett nytt buzzword i Bryssel, nämligen de-risking.

Det handlar om det som också sades här, det vill säga det orimliga i att Europa är beroende i vissa fall till 100 procent av import från länder som Folkrepubliken Kina. Det är orimligt.

Anf. 26 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Jag noterar att det finns stöd för de grundläggande ingångarna i policydiskussionen. Vi kommer att ha anledning att återkomma i sak i flera av detaljerna.

Jag kan igen bara avsluta med att understryka att det är otroligt viktigt. Vi lämnar också vid halvårsskiftet över till det spanska ordförandeskapet. Sedan går vi in i EU-val med allt vad det innebär med ny kommission och så vidare. Vi ämnar ta detta så långt det bara går.

Anf. 27 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns en avvikande ståndpunkt från Miljöpartiet i enlighet med vad man sa i näringsutskottet. Det finns en avvikande ståndpunkt från Centerpartiet i enlighet med vad man sa i näringsutskottet minus en struken mening. Det finns en avvikande ståndpunkt från Vänsterpartiet med tillägg.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Nästa är dagordningspunkt 5, Konkurrenskraft på lång sikt. Nästa steg. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Även detta är en diskussionspunkt, men en viktig sådan. Det är ett avtryck som det svenska ordförandeskapet har lyckats sätta på hela EU-diskussionen.

Två av de fyra prioriterade områdena har varit den gröna omställningen och konkurrenskraft. Det har handlat om att få upp den frågan på EU:s agenda bortanför mycket av det mer akuta kortsiktiga som har präglat agendan med Brexit, pandemihantering, ett invasionskrig i Europa och en energikris på det.

De senaste decennierna har EU haft en svagare produktivitetsutveckling och tillväxt än andra stora ekonomier. Alltför få nya innovationer ser dagens ljus i EU, och alltför få nya och framgångsrika företag startas här.

Konkurrenskraft är därför en huvudprioritering för det svenska ordförandeskapet. Detta är en prioritering som lades fast redan av den förra regeringen och som vi har bred samsyn om.

Vårt arbete bär nu frukt. Det var till stor del på svenskt initiativ som Europeiska rådet i december och februari uppmanade kommissionen att ta fram en långsiktig strategi för att stärka EU:s konkurrenskraft.

För att kunna ställa om till ett grönt och digitalt samhälle och för att stärka vår motståndskraft och geopolitiska betydelse behöver vi inom EU både starka och välmående företag.

Det är glädjande att kommissionen har lyssnat på våra argument. I meddelandet om långsiktig konkurrenskraft riktas fokus mot de frågor som regeringen vill belysa med denna ordförandeskapsprioritering.

Nämndens ledamöter känner till vilka ingångsvärden det rör sig om, bland annat öppenhet och handel, fri rörlighet, effektiv konkurrens, kompetensförsörjning, innovation, bättre fungerande kapitalmarknader och regelförenklningar.

Det är viktigt att vi ser till helheten här. Givetvis kan företrädare för olika partier fästa vikt vid olika delar i konkurrenskraftsarbetet, men på ett övergripande plan handlar detta om ett erkännande av problembeskrivningen att EU har halkat efter ekonomiskt under lång tid och att det krävs en strategi och ett medvetet arbete för att sätta unionen på rätt kurs igen.

Detta inrymmer en bred palett av frågor som har varit kärnan i svensk EU-politik under lång tid och som jag menar är helt avgörande för en liten ekonomi som Sveriges.

Herr ordförande! I linje med detta är det välkommet att kommissionen föreslår en arbetsmetod för att sätta mål och nyckelindikatorer för att övervaka och följa upp utvecklingen inom områden som är centrala för konkurrenskraft och produktivitet. Genom den arbetsmetod som föreslås får konkurrenskraftsrådet möjlighet att på årlig basis göra inspel till Europeiska rådets marsmöten. Vår förhoppning är att medlemsstaterna ska ge stöd till denna process vid kommande konkurrenskraftsrådsmöte.

I sammanhanget är det viktigt att bygga vidare på det förslag som presenterades i det kompletterande meddelandet om den inre marknadens 30-årsjubileum, som vi ju firar i år. Den inre marknaden är avgörande för Sveriges och Europas långsiktiga konkurrenskraft, och som en uppföljning av meddelandet om den inre marknaden anser regeringen att det bör tas fram en långsiktig plan för hur den inre marknaden kan fortsätta att utvecklas under de kommande 30 åren.

Det är viktigt att frågan om EU:s långsiktiga konkurrenskraft, inklusive en väl utvecklad inre marknad, fortsätter att stå högt på den politiska dagordningen även efter det svenska ordförandeskapet. Med dessa

meddelanden och den strukturerade arbetsform som föreslås i dessa finns goda förutsättningar för det.

Anf. 29 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi har ju anmält en avvikande ståndpunkt i näringsutskottet om detta.

Man lyfter ofta upp forskning och innovation som viktiga för både Sveriges och EU:s konkurrenskraft. Jag har både nu och före pandemin besökt flera universitet, och många av dem menar att de inte har tillräckligt med resurser. Effektiviseringskraven och avsaknaden av att på ett bra sätt anpassa budgeten till prisökningarna har gjort att många högre utbildningar får se över antalet lärarledda timmar och dra ned på lokaler och labb.

Man kan prata konkurrenskraft i EU, men det måste också säkerställas att Sverige har basen för att kunna bygga upp den innovation och forskning som krävs i vårt land för att vi ska kunna göra det arbete som vi säger att vi vill göra. Här behöver vi lägga mycket mer resurser. Det behövs inom hela EU, men nu gäller det först och främst Sverige.

Vi lyfter också upp tillgången på kritiska råvaror, som vi pratade om tidigare, och att Sverige behöver se över sin egen produktion och handelsavtalen.

Det som saknas i den avvikande ståndpunkten och som vi inte fick med är vad elmarknadens konstruktion gör för konkurrenskraften. Regeringen har inte velat lämna dagens konstruktion, även om att man ser alla fel och vet att många svenska företag i dag lider på grund av formen på elmarknaden. Vänsterpartiet har föreslagit en tvåprismodell som separerar den svenska konsumtionen och den del som ska exporteras. Vi tycker att det är viktigt att lyfta in i diskussionen att man behöver se över elmarknadens konstruktion för att svenska företag ska få billigare el och kunna konkurrera med andra företag och kunna möta klimatmålen. Det senare kommer de inte att göra om de inte har råd att köpa den energi de behöver.

Anf. 30 JACOB RISBERG (MP):

Herr ordförande! EU har en enorm konkurrensfördel redan nu vad gäller kvaliteten på det som produceras. Det handlar om hög kvalitet och viktiga arbetsmiljönormer, och jag tror att det finns en poäng med att fortsätta att stärka dessa värden och fortsätta att jobba med höjda hållbarhetsstandarder.

Jag hänvisar till de avvikande ståndpunkter vi anmälde i näringsutskottet.

Anf. 31 MONICA HAIDER (S):

Vi anmälde också avvikande mening i näringsutskottet. Vi kan konstatera att åtminstone kompetensförsörjning står med i regeringens ståndpunkt, vilket vi är glada för. Vi anmälde dock avvikande ståndpunkt om bland annat rättvis handel, kompetensutveckling, stärkt dialog med arbetsmarknadens parter och även lite om finansiering, så vi vidhåller den avvikande ståndpunkt vi hade i utskottet.

Anf. 32 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Nu ska man ta ställning till någon form av strukturerad process där man ska jobba vidare med de underlag som finns om långsiktig konkurrenskraft, den inre marknaden och så vidare, om jag har förstått det rätt.

Givetvis är det bra att jobba vidare med en strukturerad process, men som vi hörde från Monica Haider blir det lite svårt för EU-nämnden att bedöma när vi ska meddela våra avvikande ståndpunkter igen. De har redan förts fram och kommer att ligga med i hela processen oavsett vad det finns för grunddokument.

Det Socialdemokraterna försöker säga här är att vi har anmält avvikande ståndpunkter, utifrån det Monica Haider berörde. Vi har också anmält avvikande ståndpunkt när det gäller vikten av energi för långsiktig konkurrenskraft eftersom vi tycker att man måste driva på för att frikoppla gasen, förlänga intäktstaket på övervinster och så vidare.

Vi vidhåller våra avvikande ståndpunkter. Det är våra medskick till regeringen när man tar sig an detta i olika processer på EU-nivå. Men att det blir en strukturerad process är som sagt bra; det uppskattar vi.

Anf. 33 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr ordförande! Jag önskar lägga mest tid och kraft på att besvara Matilda Ernkrans fråga, som jag har stor förståelse för, vilket på många sätt möter upp de synpunkter som finns i sak.

På måndag kommer vi alltså att ha en diskussion om något som inte är lagtext utan ett meddelande från kommissionen. Vi har bred uppslutning från höger och vänster vad gäller att konkurrenskraft behöver komma upp på EU:s agenda. Det är en stafettpinne vi har tagit vidare, och vi har lyckats få upp det på agendan och få fram en plan för hur man ska arbeta vidare med detta. Det är alltså detta som ska diskuteras på måndag snarare än vad innehållet ska vara. Som ordförande kommer jag att hålla diskussionen till hur vi arbetar framåt och när vi ska prata igen, i sak.

Jag ser därför att det kommer att finnas anledning längre fram för EU-nämnden att ta ställning till vad den svenska ståndpunkten ska vara innehållsmässigt men att det vi matar in nu inför diskussionen på måndag är om vi tycker att det är ett bra upplägg för att arbeta vidare. Mot bakgrund av det går jag inte in i detalj på om vi tycker lika eller inte i sak innehållsmässigt.

Anf. 34 Ambassadör DANIEL BLOCKERT:

Jag har inte så mycket att tillägga utöver det statsrådet sa om att det kanske är viktigt att sortera ut vad processen handlar om. Det finns egentligen redan ett upplägg inom EU där det ska vara en presentation av den inre marknads utveckling i januari varje år som sedan ska upp på konkurrenskraftsrådet och avrapporteras på Europeiska rådet. Men vad vi har sett under en ganska lång tid är att detta inte fungerar särskilt väl.

Vi har dock inte uppfunnit hjulet igen utan gjort ett snyggare och bättre hjul, som vi vill vara säkra på används framöver. När vi ser att vi tappar på konkurrenskraftsområdet har vi för lite information om varför det är så. Syftet med både konkurrenskraftsmeddelandet och meddelandet om inre marknaden är att vi ska kunna mäta detta på ett vettigt sätt och kunna följa upp det.

När det gäller de olika områdena får man gå in på enskilda sektorer. Vill man prata om energifrågorna finns det regelverk där, och det är upp till energiministrarna att bestämma hur regelverken ska se ut. Det är inte meningen att vi ska göra det i dessa meddelanden, utan det är processen vi vill få fram och se till att den arbetas utefter.

I konkurrenskraftsmeddelandet slås ett antal indikatorer fast för hur vi ska mäta. Men det är förslag, och vi kommer att behöva återkomma till detta, också till EU-nämnden, när det gäller om vi mäter rätt saker eller om det behöver revideras för att vi mäter på fel sätt. Denna process kommer alltså att pågå under ganska lång tid framöver om vi lyckas göra detta på rätt sätt.

Anf. 35 MATILDA ERNKRANS (S):

Vi tycker att det är positivt att man lägger fast en strukturerad process för detta, så här har vi ingen avvikande ståndpunkt. Det är bra att regeringen jobbar vidare med EU:s långsiktiga konkurrenskraft. I denna del är vi alltså överens med regeringen.

Men i det förslag till regeringens ståndpunkt som vi fått utskickat görs ett antal uppräkningsavsnitt av vad man tycker att man kan ha för utgångspunkt när man pratar konkurrenskraft. Här tycker Socialdemokraterna fortfarande att det ska stå "rättvis handel" och att man ska jobba med en stärkt social dialog mellan arbetsmarknadens parter, för har vi goda villkor för de anställda får vi också konkurrenskraftiga företag. Detta finns inte med i dagens ståndpunkt. Vi tycker att man behöver ha med att tillväxt skapas bäst genom hög grad av jämlikhet och jämställdhet.

I detta kvarstår den avvikande ståndpunkt vi har tidigare redovisat eftersom dessa saker nämns i den skriftliga ståndpunkten. Men när det gäller huvuddelen, som handlar om att långsiktig konkurrenskraft är bra och att det ska bli en strukturerad process, delar vi regeringens bedömning.

Anf. 36 ORDFÖRANDEN:

Som jag uppfattar det finns det två avvikande uppfattningar i en del sakfrågor, men det finns inga avvikande ståndpunkter i formfrågan.

Anf. 37 MATILDA ERNKRANS (S):

Nej.

Anf. 38 ORDFÖRANDEN:

Då har jag uppfattat det rätt. Martin Kinnunen från Sverigedemokraterna kanske kan förändra den bilden något.

Anf. 39 MARTIN KINNUNEN (SD):

Ordförande! Nej, det tänkte jag inte göra. Jag vill bara klargöra att det är positivt att Sverige har lyckats föra fram konkurrenskraftsfrågorna, och jag tycker att statsrådet på ett förtjänstfullt sätt klargjorde varför man i detta fall inte kan föra fram alla de ämnesområden som olika parter tycker är viktiga. Då skulle man väl få en ståndpunkt på hundratals sidor. De saker som nämns här är som jag ser det applicerbara på alla politikområden, inklusive utbildning.

Det som är extra positivt är att det finns en hel del saker som länderna inte är överens om men som Sverige tydliggör, framför allt att man inte ska ha kortsiktiga åtgärder. För svenska företag är förmodligen statsstöd och olika förändrade statsstödsregler ett större hot mot konkurrenskraft och svenska jobb än vad de amerikanska åtgärderna är.

Ska man föra in exempelvis rättvis handel måste man beskriva vad det är. Fransmän kanske tycker att rättvis handel är att inte handla så mycket med andra kontinenter. Det blir problematiskt att föra fram det på ett möte om ingen förstår vad det innebär.

Jag tycker att det är väl avvägt hur man har tryckt ihop synen på hur konkurrensen i Europa ska främjas.

Anf. 40 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr ordförande! Vi kommer att ha anledning att diskutera detta ytterligare i sak. Jag uppfattar att det ändå finns en bekvämlighet med att om det kommer mediefrågor om samsynen om detta finns det en stark uppslutning kring att konkurrenskraft nu finns på agendan och kring arbetsprocessen framöver men att vi kommer att diskutera det innehållsmässiga och prioriterade ingångsvärden, punkter, vidare.

Anf. 41 ORDFÖRANDEN:

Även jag tolkar det som att EU-nämnden helt står bakom att man diskuterar långsiktig konkurrenskraft och att det finns en uppslutning kring formdiskussionen. I sak anmäler Vänsterpartiet och Socialdemokraterna avvikande ståndpunkter i enlighet med vad som framfördes i sakfrågor i nämnden den 24 februari.

Anf. 42 JACOB RISBERG (MP):

Också jag hänvisade till en avvikande ståndpunkt som framfördes i näringsutskottet.

Anf. 43 ORDFÖRANDEN:

Det framfördes ingen avvikande ståndpunkt den 24 februari.

Anf. 44 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr ordförande! Var det inte möjligtvis så att Risberg hänvisade till överläggningen i näringsutskottet?

Anf. 45 ORDFÖRANDEN:

Jo, det är det vi nu försöker att arkeologiskt söka oss fram till.

Då har vi en avvikande ståndpunkt från Miljöpartiet som framförts i näringsutskottet. Det är också detta som Socialdemokraterna hänvisar till.

Alla verkar vara överens om vad man i sak hänvisar till. Utmärkt!

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6 a–d, Övriga frågor. Vill statsrådet lägga till eller dra ifrån här?

Anf. 46 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr ordförande! Nej. Jag finns dock tillgänglig för frågor.

2022/23:40
17 maj

Anf. 47 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen. Därmed har vi kommit till slutet för ärendena med statsrådet Ebba Busch. Vi tackar för medverkan från henne och hennes medarbetare och önskar en fortsatt glad nationaldag och sedan en Kristi himmelsfärdsdag när den inträder.

Anf. 48 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar utbildningsminister Mats Persson med medarbetare välkomna. Vi börjar med återrapport från mötet i rådet den 2 december 2022. Finns det något muntligt att tillägga till den skriftliga återrapporten?

Anf. 49 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Nej.

Anf. 50 ORDFÖRANDEN:

Gott. Vi går då in på dagordningspunkt 7, Slutsatser om högkvalitativ, transparent, öppen, tillförlitlig och rättvis akademisk publicering. Detta är ett beslutsärende.

Anf. 51 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr ordförande! En av det svenska ordförandeskapets huvudprioriteringar gäller området öppen vetenskap. Särskilt fokus ligger på det vetenskapliga publiceringssystemet, och utifrån det har ordförandeskapet valt att ta initiativ till rådsslutsatser på området.

Bakgrunden är behovet av öppen vetenskap för att öka forskningens värde och höga kvalitet och för att bidra till att ta itu med samhällsutmaningar och öka den europeiska konkurrenskraften. Den öppna tillgången till sakkunniggranskade forskningsresultat av hög kvalitet stärker forskningens genomslag och användbarhet i samhället, vilket även stärker förtroendet för forskningen.

Förslaget till rådsslutsatser fokuserar bland annat på de ökade kostnaderna för vetenskaplig publicering men också på behovet att synliggöra, premiera och fortsätta stärka den nyckelroll som den kollegiala granskningen av vetenskaplig publicering har. Rådsslutsatserna betonar betydelsen av att behålla och stödja en mångfald av publiceringskanaler samt att dessa kan variera mellan olika discipliner. Excellens och integritet ska fortsätta att vara grundpelare för forskningens tillförlitlighet och tillgänglighet.

Utkastet till rådsslutsatser har behandlats i rådsarbetsgruppen för forskning vid fyra möten. Förslaget har tagits emot mycket väl, och många medlemsstater har poängterat vikten av att vidta gemensamma åtgärder mot bland annat de ökade publiceringskostnaderna.

Under förhandlingarna har behovet av att stärka forskarnas rättigheter och kunskap om immaterialrätt diskuterats, och flertalet medlemsstater har velat öka ambitionsnivån.

Därmed föreslår regeringen att Sverige ställer sig bakom ett antagande av rådsslutsatserna om öppen vetenskap och vetenskaplig publicering.

Önskar EU-nämnden att jag läser upp förslaget till svensk ståndpunkt?

Anf. 52 ORDFÖRANDEN:
Nej, den finns ju med i underlaget.

Anf. 53 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):
Då är jag beredd att höra nämndens frågor och synpunkter.

Anf. 54 MATILDA ERNKRANS (S):
Ordförande! Jag tackar statsrådet.
Först vill jag säga att det är mycket bra att dessa slutsatser kan antas. Sedan har jag en fråga: Gör statsrådet bedömningen att slutsatserna kommer att påskynda arbetet också här i Sverige för att ta nästa steg för öppen vetenskap, och på vilket sätt kommer det att ske?

Anf. 55 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):
Herr ordförande! Jag tackar vice ordföranden för frågan. Jag bedömer att det här kommer att sätta fart på processen på europeisk nivå. Bara att diskussionen förs på europeisk nivå sätter naturligtvis press på förslag när det gäller allt som har med kostnaderna för publicering för enskilda forskare att göra. Det kommer naturligtvis att landa även i Sverige eftersom de flesta journaler som svenska forskare publicerar sig i är internationella och inte svenska. Dessutom kommer detta att innebära en viktig skjuts framåt i arbetet.

Jag tror därför att detta är viktiga slutsatser.

Anf. 56 ORDFÖRANDEN:
Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 8, Kunskapssäkerhet och ansvarsfull internationalisering. Detta är en diskussionspunkt.

Anf. 57 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):
Herr ordförande! Inför policydebatten på konkurrenskraftsrådets möte den 23 maj har ordförandeskapet tagit fram underlag till en policydebatt på temat kunskapssäkerhet och ansvarsfull internationalisering. Att forskningsresultat kan delas och kommuniceras så öppet som möjligt är avgörande för att det globala vetenskapliga ekosystemet ska fungera effektivt. Detta är en förutsättning för att forskning av hög kvalitet ska komma samhället till nytta.

I en alltmer osäker och polariserad värld möts vi dock i allt högre grad av hot och påverkan från främmande makt, vilket riskerar att leda till önskad inblandning och spridning av känslig kunskap och teknologi. Dessa säkerhetsrisker hotar att skada det internationella forsknings-ekosystemet och undergräva förtroendet för forskningen.

Det finns därmed ett behov av att främja internationellt och ansvarsfullt forskningssamarbete som är så öppet som möjligt och så säkert som nödvändigt. Öppenhet, integritet och säkerhet måste förstås som kompletterande och ömsesidigt förstärkande aspekter.

I underlaget till policydebatten belyses behovet av att upprätthålla balansen mellan öppna förtroendebaserade internationella vetenskapliga samarbeten å ena sidan och skyddande restriktiva regleringar å andra si-

dan. Det ställs tre huvudfrågor i underlaget, och fokus ligger mycket på erfarenhetsutbyte.

Jag gissar att nämnden inte vill att jag läser upp ståndpunkten, eftersom ni inte ville det under föregående ärende. Därmed är jag beredd att höra nämndens frågor och synpunkter.

2022/23:40

17 maj

Anf. 58 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Vi ser i regeringens ståndpunkt att regeringen välkomnar sitt eget underlag som man som ordförande har tagit fram inför detta möte.

Det finns en sak jag tycker är anmärkningsvärd. Det är ju Sverige och statsrådet som har tagit fram underlaget till diskussionen och som har formulerat de frågor som ska diskuteras. Det är viktiga frågor att tala om – säkerhetsrisker och inblandning av främmande makt. Men det jag saknar är ett svar på varför man i dessa frågor och i den här diskussionen inte sätter ned foten och säger att det här inte får ske utan att man samtidigt värnar den akademiska friheten. Detta får statsrådet gärna säga något om.

Den akademiska friheten är hotad och har varit under direkt angrepp från ett antal EU-länder. Vi har dessutom en stor diskussion i inte minst Sverige just nu där säkerhetsrisker tas till intäkt för att till exempel göra förändringar i hur länge en styrelse får sitta. Statsrådet säger själv att det här handlar om säkerhet, men i Sverige har vi nu fått en stor diskussion om huruvida detta hotar den akademiska friheten.

Jag vill jättegärna att statsrådet säger hur man gjorde bedömningen att man skulle tala om detta utan att göra ett tydligt ställningstagande om att ingen av dessa åtgärder får hota den akademiska friheten och att vi står upp och värnar den akademiska friheten också i dessa samtal.

Det är min fråga. Utifrån hur statsrådet svarar får vi sedan se hur vi tar oss an detta.

Anf. 59 LORENA DELGADO VARAS (V):

Frågan om säkerheten är viktig. Jag vill också lyfta upp aspekten att det här inte får bli ett hinder för det fortsatta arbete som behövs för att vi ska komma fram till slutsatser som leder till förbättring inom bland annat omställningen. Där kan jag hålla med Socialdemokraterna i deras frågeställning om den akademiska friheten. Jag tror att det är oerhört viktigt att värna om den om vi ska få det resultat som vi kanske egentligen eftersträvar.

Anf. 60 ORDFÖRANDEN:

Jag avslutar själv med att säga följande. Jag sysslar ju huvudsakligen med säkerhetspolitik, och jag tycker att regeringen har infört en intressant dimension i detta. Det är viktigt att hitta en balans. Jag har också lyssnat på Mats Perssons svar i medierna den senaste tiden, och jag tycker att det har gått väl.

Jag tror att hela frågan om akademisk frihet är central. Då gäller det att också se tillbaka. Vi har sett en allt tilltagande politisk styrning av forskning och högre utbildning som det är viktigt att värna i förhållande till den akademiska friheten. Därför sätter jag stort hopp till Mats Persson som ansvarig minister att betona den akademiska friheten, inte bara i ljuset av de frågor som har rests nu utan också i ljuset av den utveckling vi har sett i Sverige under många år.

Anf. 61 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr ordförande! Jag tackar för det starka engagemanget för akademisk frihet. Det delar jag. Jag välkomnar att det i rummet verkar finnas en så stor enighet och ett stort engagemang för det. Det är viktigt att vi från politiskt håll markerar det på ett tydligt sätt.

Jag vill också uppmärksamma ledamöterna på att man på sidan 3 i underlaget gällande slutsatserna kan läsa "while also safeguarding fundamental rights and values of academic freedom, integrity and autonomy". Det finns med i underlaget. Jag vill uppmärksamma ledamöterna på det om någon, mot förmodan, har missat det.

Det här är en del av hela diskussionen att hitta exakt balansen. Regeringen tar frågor om akademisk frihet på stort allvar. Vi genomför nu ett flertal reformer. Vi skyddar professorer och lektorer som utsätts för hot genom stärkt straffrättslig lagstiftning. Vi har på morgonen aviserat en utredning om etikprövning, som är en fråga som många forskare upplever är en inskränkning i den akademiska friheten. Vi har också tagit initiativ till att utreda den kultur som finns på en del lärosäten, som innebär att man förföljs eller tystas i sin forskargärning; det som slentrianmässigt brukar kallas cancel culture.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stärka den akademiska friheten, och det framgår i underlaget på sidan 3.

Jag välkomnar det breda engagemanget och stödet för detta, och jag hoppas att vi i god gemensam anda tillsammans kan arbeta vidare i den typen av frågor. De är för viktiga för att vi ska politiskt bråka om dem, utan det är viktigt att vi står upp för dem.

Anf. 62 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det är fortfarande så att ordförandeskapet och statsrådet har skickat ut ett antal frågor som diskussionen ska röra sig runt på mötet när utbildnings- och forskningsministrar träffas. I de frågorna finns inte ens nämnt att de ska hanteras i relation till att man också värnar den akademiska friheten. Det är en brist. Jag är övertygad om att det kommer att prägla hur samtalet kommer att bli runt bordet under diskussionspunkten.

Dessutom finns en ståndpunkt från regeringen där man inte skriver ned det som är absolut självklart. Det är inte ett nytt fenomen att det finns säkerhetsrisker, utan det är något som har funnits tidigare och har hanterats tidigare. Det som är nytt är att vi nu inte minst i Sverige har en diskussion och ett ifrågasättande av hur regeringen egentligen står upp för den akademiska friheten. I den kontexten ska nu ministern leda det här samtalet.

Jag vill ställa två frågor. Kommer ministern att delta i samtalet och föra fram synpunkter och svar på frågorna utifrån svenska perspektiv? Kommer ministern att ha med i ståndpunkterna att man ska värna den akademiska friheten eftersom den nu är hotad?

Anf. 63 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Ingen behöver tvivla på regeringens starka ambitioner när det gäller akademisk frihet. Det är också därför det explicit nämns i underlaget, som jag läste upp i mitt förra inlägg. Det är en tydlig markering av regeringens ståndpunkt. Och det kommer att vara tydligt för alla andra medlemsländer

vad regeringens agenda är för detta. Det är därför vi har varit noga och tydliga med att ha det underlaget där vi pekar ut detta som ett viktigt område.

Som ni vet innehar Sverige ordförandeskapet, och precis som alltid när vi är ordförande, oavsett om det är en röd eller blå regering, intar vi ordföranderollen på mötena. Det är så det är, och så kommer det att vara även denna gång.

Anf. 64 MATILDA ERNKRANS (S):

Det är alltid fråga om balans och bedömning när man ska anmäla en avvikande ståndpunkt eller inte, men med tanke på det statsrådet här säger, att Sverige inte kommer att föra fram de svenska åsikterna vid ministerrådsmötet, med tanke på att man har satt på sig den begränsningen själv som ordförandeland, vill jag vara tydlig med att vi socialdemokrater tycker att det i den svenska ståndpunkten ska framgå att man säkerställer ett värnande av den akademiska friheten. Den är viktigare än någonsin, inte minst för demokratin. Om inte statsrådet är beredd att lägga till detta i den skriftliga ståndpunkt som vi har fått inför diskussionen anmäler vi en avvikande ståndpunkt till förmån för att värna den akademiska friheten.

Anf. 65 JACOB RISBERG (MP):

Herr ordförande! Jag har följt diskussionen noga, och jag har velat säga ungefär de saker vice ordföranden tog upp. Därför väntade jag med att begära ordet.

Därför säger jag att jag ansluter mig till den eventuella avvikande ståndpunkten beroende på det kommande svaret.

Anf. 66 LORENA DELGADO VARAS (V):

Om man ändå hade tänkt ta med den akademiska friheten borde det inte vara så svårt att ta med den i diskussionen, och därför borde det inte vara svårt att ta med den i den svenska ståndpunkten. Precis som Miljöpartiet kommer jag att vara en del av den avvikande ståndpunkten som Socialdemokraterna presenterar, om detta inte finns med i den svenska ståndpunkten.

Anf. 67 MARTINA JOHANSSON (C):

För Centerpartiet är det också otroligt viktigt med den akademiska friheten. Ministern har ju också betonat hur viktig den är. Jag håller med föregående talare att den borde finnas med i ståndpunkten. Om det blir en avvikande ståndpunkt ansluter jag mig också till Socialdemokraterna.

Anf. 68 MARTIN KINNUNEN (SD):

Ordförande! Jag har en fråga till ordföranden.

Under alla år jag har suttit i EU-nämnden har det varit tydligt att det är det talade ordet som gäller. Ska vi då sitta här och förhandla om det skriftliga ordet när det är det talade ordet som gäller? Vi borde över huvud taget inte ägna tid åt detta; om statsrådet har sagt något är det precis lika mycket värt som alla de handlingar som har kommit in. Jag tycker inte att vi borde ägna tid åt sådant.

Anf. 69 ORDFÖRANDEN:

Det är alldeles korrekt att i EU-nämnden gäller både det skriftliga och det talade. Jag uppfattar också att statsrådet har upprepat stödet för och försvaret av den akademiska friheten ett flertal gånger.

Men statsrådet kan få utveckla ännu mer precist, i enlighet med de tankar som har framförts från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Anf. 70 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Jag uppfattar att vi alla i rummet är engagerade i och passionerade för akademisk frihet. Men Sverige är ordförande i EU det här halvåret, och det har Sverige varit vid ett antal tillfällen tidigare. Vid några tillfällen har det varit röd regering, och vid några tillfällen har det varit blå regering.

Vi har försökt ha förhållningssättet att oavsett vilken färg det är på regeringen agerar vi likadant eftersom Sverige har en speciell roll i egenskap av att Sverige är ordförandeland.

Vi har tagit fram ett underlag till en diskussion. Det är ett ställningstagande från Sverige som ordförandeland. Det som står i diskussionsunderlaget är Sveriges position. Det är inramningen, vilka ord, värderingar och ståndpunkter Sverige har; den här diskussionen ska handla om det här, och det här är de värden som Sverige står för i sammanhanget.

På sidan 3 nämns uttryckligen – jag läste upp det för en stund sedan – hela inramningen. Ordet akademisk frihet nämns, och även autonomi nämns explicit i underlaget.

Jag har för egen del svårt att förstå vad jag som företrädare för Sverige och företrädare för Europa i ministerrådet, eftersom Sverige är ordförandeland, mer kan uttrycka än det som står i papperen. Jag tycker att det är tydligt. Jag hoppas att alla har uppfattat min tydlighet, mitt engagemang och min passion för att detta är viktigt. Om Sverige inte hade tyckt att detta är viktigt hade vi inte behövt ta med något om det i underlaget, men det har vi. Vi skriver det explicit, och vi använder explicit orden akademisk frihet och autonomi.

Anf. 71 ORDFÖRANDEN:

För att understryka detta uppfattar jag att utöver det som vi har fått skriftligt och hört i den muntliga diskussionen understryks från regeringens sida akademisk frihet och autonomi.

Anf. 72 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Ja!

Anf. 73 MATILDA ERNKRANS (S):

Det är det talade ordet som gäller här. Då får vi ta det talade ordet från statsrådet att det är det som är regeringens ståndpunkt.

Men jag vill vara tydlig med att det är skillnad att lägga in detta som ett resonemang i ett underlag och vad du väljer att lägga fram för frågor som det ska talas om och svaras på av de andra länderna.

Om det här hade varit så självklart innan vi hade denna diskussion hade det också självklart funnits med i den utskickade skriftliga ståndpunkten till EU-nämnden.

Det är det talade ordet som gäller, och det vet också jag. Det behöver inte Martin Kinnunen berätta. Nu tycker jag att statsrådet är tydlig med detta, och då utgår vi från att det faktiskt är så den svenska ståndpunkten ser ut och kan vara formulerad om frågan kommer tillbaka vid något ytterligare tillfälle.

Vi anmäler ingen avvikande ståndpunkt utan vi litar på det talade ordet från statsrådet om den akademiska friheten i detta läge.

Anf. 74 ORDFÖRANDEN:

Jacob Risberg från Miljöpartiet: Avvikande ståndpunkt? Nej.

Anf. 75 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi anmäler ingen avvikande ståndpunkt. Däremot vill jag lyfta fram att statsråden gör lite olika. Vissa väljer att skriva in det som är prioriterat i ståndpunkten oavsett om Sverige är ordförande eller inte för EU. Så har vi sett i andra fall där det framkommer vad som är prioriterat från regeringens sida.

Att säga att man inte kan skriva in det därför att det finns med i underlaget stämmer inte riktigt om man tittar på andra ståndpunkter som regeringen har haft.

Martin Kinnunen behöver inte berätta för oss hur vi ska tolka det här eller inte eftersom det finns olika sätt att skriva in ståndpunkterna och hur Sveriges regering ställer sig inför vissa frågor.

I framtiden vill jag gärna att prioriteringarna framgår tydligare i ståndpunkten. I frågor som vi alla är överens om borde det inte vara så svårt.

Anf. 76 ORDFÖRANDEN:

Vill Centerpartiet anmäla avvikande ståndpunkt? Nej.

Anf. 77 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag ska inte förlänga diskussionen.

Det är någon månad kvar av ordförandeskapet och sedan är Sverige inte ordförandeland längre, men det har varit komplicerat från regeringens olika ministrar om hur man ska hantera ståndpunkten.

Ståndpunkten är ju ståndpunkten, och den ska hanteras på samma sätt oavsett om Sverige är ordförandeland eller inte. Det finns inte några specialregler under ordförandeskapet.

Hur sedan ministern och hur man som ordförande bestämmer sig för att säga, tycka eller göra på mötet är en sak, men en ståndpunkt behöver finnas.

Nu har vi rätt ut detta, och vi tar till intäkt att den svenska ståndpunkten innehåller också ett värnande av den akademiska friheten. Då är jag nöjd så långt. Nästa gång vi ses är kanske efter ordförandeskapet!

Anf. 78 ORDFÖRANDEN:

Exakt! Och jag tar nu själv till orda som ordförande. Det är väl ett kreativt tips att EU-nämnden nästa gång vi kommer hit verkligen skulle uppskatta att just akademisk frihet och autonomi betonas, understryks och nämns.

Sedan vet vi, precis som flera ledamöter har varit inne på, att det har varit speciellt under det svenska ordförandeskapet. Man har talat om korta ståndpunkter, där man bara bekräftar sitt eget ordförandeskap och ordförandeskapsprogram. Detta kommer att upphöra om ungefär sex veckor, och det gör att det finns all anledning att förutse fylligare och tydligare ståndpunkter då man inte längre behöver ta skydd bakom – det spanska – ordförandeskapet.

Om inte statsrådet vill tillägga något tänkte jag sammanfatta: Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 9, Rymdfrågor – slutsatser om rättvis och hållbar användning av rymden. Det är en beslutspunkt.

Anf. 79 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr ordförande! På KKR den 23 maj ska rådsslutsatser om rättvis och hållbar användning av rymden antas. Det svenska ordförandeskapets huvudsakliga prioritering inom rymdområdet är att arbeta för åtgärder som främjar en rättvis och långsiktigt hållbar användning av rymden. Ordförandeskapet har därför förhandlat rådsslutsatser under parollen Rättvist och hållbart nyttjande av rymden.

Bakgrunden till prioriteringen är den snabba teknikutveckling som har lett till ökad trängsel i rymden avseende både satelliter och rymdskrot samtidigt som vi är alltmer beroende av rymdinfrastrukturen för samhällsviktig verksamhet. Det behövs därför en diskussion om vilka regler och vilken styrning som behöver finnas på den internationella nivån, EU-nivån respektive medlemsstatsnivån när det gäller användning av rymden.

Rådsslutsatserna har diskuterats vid ett flertal möten i rådsarbetsgruppen för rymd under våren. Därutöver anordnade det svenska ordförandeskapet ett välbesökt seminarium som handlar om rymden som en global allmänning.

Diskussionerna i rådsarbetsgruppen har bland annat handlat om huruvida begreppet global allmänning ska användas om rymden. Det har varit en viktig fråga eftersom den möjliggör problematisering av att ett fortsatt oreglerat nyttjande av rymden kan leda till att den blir oanvändbar. Därutöver har förtydliganden gjorts i rådsslutsatserna avseende frekvenser, där det tydligare framkom att det är avgränsat till rymdverksamhet. Medlemsstaterna har välkomnat rådsslutsatserna, som anses behandla ett viktigt och högaktuellt ämne.

Jag gissar att ni inte vill att jag ska läsa upp förslaget till ståndpunkt, men jag är beredd att svara på frågor.

Anf. 80 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 10, EU:s rymdpolitik i ett nytt geopolitiskt landskap. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 81 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Ordförande! På konkurrenskraftsrådets möte den 23 maj kommer vi att ha ett åsiktsutbyte om EU:s rymdprogram i ett förändrat säkerhetspolitiskt läge.

Som ni säkert känner till presenterade EU-kommissionen och den europeiska utrikestjänsten det gemensamma meddelandet om EU:s rymdstrategi för säkerhet och försvar den 10 mars 2023. I strategin poängteras vikten av att skydda EU:s rymdsystem och stärka dess resiliens. En uttalad ambition i strategin är att EU:s rymdsystem och rymdtjänster ska ha dubbla användningsområden i syfte att stärka EU:s och medlemsstaternas oberoende. Det ska ske samtidigt som rymdprogrammets civila natur ska respekteras.

De system som lyfts fram i strategin är Galileo för positionering, navigation och tid, Copernicus för jordobservation, Govsatcom och Iris för säker kommunikation.

De övergripande policymålen för EU:s rymdprogram har varit att stärka den offentliga sektorns behov av rymddata, till exempel gällande positionering, navigation och tid, och att stärka den europeiska rymdsektorn. En viktig aspekt har varit programmets civila karaktär till skillnad från andra PNT-system, till exempel det amerikanska gps.

Fokus för debatten är hur EU:s rymdstrategi kan komma att påverka nuvarande rymdprogram. Det ställs två frågor i ordförandeskapets discussionsunderlag. Den första handlar om vilken påverkan rymdstrategin har på säkerhet och försvar och vilken effekt den kan ha på det pågående rymdprogrammet. Den andra frågan berör vilka synergier som är möjliga samtidigt som policymålen vidhålls.

Jag tänkte inte läsa upp ståndpunkterna men är beredd att svara på frågor.

Anf. 82 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 11, Övriga frågor. Först handlar det om forskning, punkterna a–c. Finns det något att tillägga där?

Anf. 83 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Nej.

Anf. 84 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till rymdfrågorna. Där finns bara det kommande ordförandeskapets arbetsprogram. Finns det något att tillägga från statsrådet om detta?

Anf. 85 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Nej.

Anf. 86 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen, och därmed tackar vi också för Mats Perssons medverkan tillsammans med medarbetare på dagens sammanträde. Det var innehållsrikt!

§ 3 Utrikesfrågor

Kabinettssekreterare Jan Knutsson

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 20 mars 2023

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 24 april 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor den 22 maj 2023

Anf. 87 ORDFÖRANDEN:

Vi välkomnar kabinettssekreterare Jan Knutsson tillsammans med medarbetare från UD välkomna hit i dag på Norges nationaldag.

Finns det något att muntligt redogöra för till den skriftliga återrapporten från mötet i rådet den 24 april?

Anf. 88 Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON:

EU-nämnden har mottagit skriftlig återrapportering från rådets möte den 24 april, och jag har ingenting att tillägga därutöver.

Anf. 89 ORDFÖRANDEN:

Då går vi vidare till dagordningspunkt 3, Aktuella frågor.

Anf. 90 Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON:

Låt mig inledningsvis påminna om att Sverige under EU-ordförandeskapet förväntas agera till stöd för den höge representanten och bidra till sammanhållning och samordning. Detta påverkar vårt handlingsutrymme, särskilt i frågor där vi behöver bidra till att samla medlemsstatskretsens.

Under punkten Aktuella frågor väntas den höga representanten liksom de deltagande ministrarna lämna information om en bredd av ämnen. Även om ståndpunkter om dessa frågor inte ska förankras i riksdagen vill jag ändå säga några ord om vad vi tror kan komma upp.

Vi har fått information om att Josep Borrell också den här gången avser att ta upp Iran. Sverige välkomnar förstås detta. För oss är Iran det mest prioriterade ämnet att diskutera under Aktuella frågor.

Det var med bestörtning vi den 6 maj mottog beskedet att den svensk-iranske medborgaren Habib Chaab hade avrättats. Dödsstraffet är ett omänskligt och oåterkalleligt straff. Avrättningen fördömdes omedelbart av utrikesministern. EU gjorde på svensk begäran ett gemensamt uttalande som fördömde verkställandet av dödsdomen. Den höga representanten protesterade också mot avrättningen i ett telefonsamtal med den iranske utrikesministern någon dag senare.

Iran väntas nu komma upp på FAC för åttonde månaden i rad. Ett åttonde sanktionspaket kommer att antas under MR-sanktionsregimen. Sverige har även denna gång aktivt stöttat arbetet. Sanktionspaketet omfattar ett antal viktiga aktörer inblandade i våld mot och godtyckliga frihetsberövanden av demonstranter. I paketet ingår även en grupp kopplad till det islamiska revolutionsgardet.

Arbetet med ytterligare restriktiva åtgärder fortsätter, inklusive med koppling till Irans export av drönare som används av Ryssland i aggressionen mot Ukraina.

Vi fortsätter löpande att inom EU se över hur vi kan upprätthålla starkast möjliga tryck på Iran. Regeringens uppfattning är att Sverige ska verka för kraftfullast möjliga linje mot den iranska regimens förtryck inom ramen för EU-enighet. Vi avser att använda de verktyg som har bäst förutsättningar att ha avsedd effekt och utesluter ingen framtida åtgärd. Det inkluderar att Sverige ska verka för att skapa enighet inom EU för att lista det islamiska revolutionsgardet som terroristorganisation under regelverket för sanktionsregimen för terrorism.

Under ordförandeskapet representerar Sverige genom vår ambassad i Teheran hela EU gentemot iranska myndigheter. Ambassaden har vid flera tillfällen uppvaktat om angelägna MR-frågor.

Som vi tidigare har aviserat här i nämnden är Sverige bland de länder som har pekat på behovet av en bredare strategisk diskussion inom EU om Iran. Ett första steg togs den 10 maj, när en sådan diskussion hölls på ambassadörsnivå i Bryssel. Sverige framförde då att trycket på Iran måste upprätthållas. Det är centralt att vi fortsätter att använda sanktionsverktyget. Samtidigt behöver vi förhålla oss till händelseutvecklingen inom en rad områden och hitta sätt att påverka situationen och försvara våra intressen i ett kortare såväl som i ett längre perspektiv.

Utöver Irans kränkningar av mänskliga rättigheter behöver vi bemöta Irans brutala frihetsberövanden av europeiska medborgare och hantera den kärntekniska frågan liksom den regionala utvecklingen. Den nyliga överenskommelsen mellan Iran och Saudiarabien att normalisera de bilaterala förbindelserna kan komma att radikalt förändra den regionala spelplanen, där Kina och Ryssland redan för en aktiv politik.

Av dessa skäl framstår en aktiv EU-diplomati som inkluderar en kritisk dialog med Iran som ofrånkomlig. I sammanhanget kan nämnas att regeringen välkomnar att Josep Borrell har utsett en särskild representant för Gulfen, Italiens tidigare utrikesminister Luigi Di Maio.

Anf. 91 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Tack, kabinetssekreteraren, för informationen! Jag noterar återigen att Iran inte är en egen punkt på utrikesministrarnas möte, vilket ändå är olyckligt – inte minst om det är så som kabinetssekreteraren säger, att Iran är den högst prioriterade frågan för Sverige. Men den finns alltså med under Aktuella frågor.

Efter riksdagens tillkännagivande till regeringen om att arbeta aktivt i EU för att samla EU för en terrorlistning av IRGC – vilka nya åtgärder har regeringen vidtagit sedan dess? Det skulle vara intressant att höra ytterligare lite mer konkret om detta från kabinetssekreteraren.

Anf. 92 Kabinetssekreterare JAN KNUTSSON:

Jag ska inledningsvis säga att Iran har varit uppe de åtta senaste gångerna som FAC har mötts. Sverige fick i december igenom att Iran skulle komma upp som en diskussionspunkt.

Det här innebär att det har vidtagits väldigt kraftfulla åtgärder från EU:s sida, inklusive nya sanktionspaket vid varje tillfälle. Vi menar att resultatet av behandlingen har varit effektivt och gott.

Sedan är det så att det görs en sammanvägd bedömning av Josep Borrell av vilka frågor medlemsstaterna vill ha upp som

diskussionspunkter, och det finns ett begränsat utrymme på agendan. Han har exempelvis tagit upp Afrikas horn, och man har tidigare tagit upp Tunisien. Det finns olika intressen från medlemsstater av att behandla frågor som är viktiga för dem. Det här är förklaringen till att Iran har blivit en aktuell fråga under ett antal möten, men jag vill återkomma till att de åtgärder som vidtas är mycket kraftfulla.

När det gäller frågan om nya åtgärder och listning av revolutionsgardet bedriver Sverige ett diplomatiskt fotarbete på normalt sätt när vi vill verka för en viss fråga. Vi har aktivt tagit kontakt med andra medlemsstater och diskuterat frågan för att gå igenom förutsättningarna för att listningen ska kunna komma till stånd. Vi bedriver ett aktivt diplomatiskt arbete i denna riktning.

Anf. 93 ORDFÖRANDEN:

Tack för informationen!

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Rysslands angrepp mot Ukraina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 94 Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON:

Jag vill inledningsvis nämna att Sverige i slutet av förra veckan stod värd för EU:s informella utrikesministermöte, Gymnich, och även den andra upplagan av EU Indo-Pacific Ministerial Forum. I det sammanhanget deltog Ukrainas utrikesminister Dmytro Kuleba som särskilt inbjuden av ordförandeskapet.

Vi gav därmed Kuleba en viktig möjlighet att träffa en bred grupp företrädare från Asien, Afrika och Oceanien. Det är ett konkret exempel på hur Sverige hjälper Ukraina med att nå ut till en bredare grupp länder utanför Europa för att presentera sin version av vad som händer.

Vid FAC väntas ministrarna liksom tidigare göra en bred genomgång av de olika spår EU arbetar med för att bemöta Rysslands aggression och stödja Ukraina. Kuleba deltar över videolänk i början av diskussionen.

Under de senaste veckorna har Ryssland åter riktat fjärrattacker mot flera ukrainska städer långt från frontlinjen. Kiev har sedan början av maj utsatts för attacker vid åtta tillfällen. Vi har åter sett fruktansvärda bilder efter ryska robotattacker där civila, inklusive barn, har dödats.

Vad gäller det militära läget kan vi konstatera att Ryssland under vintern inte har nått sina mål. Rysslands kraftsamling i Donbass har åsamkat ryska styrkor svåra förluster utan att resultera i några landvinningar av strategisk betydelse.

Ukraina uppstår fortfarande ett imponerande motstånd men betalar ett mycket högt pris i antalet stupade och sårade. Man förbereder av allt att döma en motoffensiv. Vi ska varken ha för stora förväntningar på motoffensiven eller sätta press på Ukraina att påskynda eller eskalera denna. Det är upp till Ukraina att själva göra dessa strategiska avvägningar.

Oavsett utgången av de kommande månadernas stridigheter behöver EU:s engagemang förbli strategiskt, uthålligt och starkt. Det finns inga indikationer på att Ryssland har övergivit sin målsättning att kuva och kontrollera Ukraina. EU måste därför fortsätta med det politiska, ekonomiska, militära och rättsliga stödet till Ukraina liksom med de restriktiva åtgärderna mot Ryssland.

Den stora uppskattningen från ukrainsk sida för det svenska stödet var tydlig under statsministerns möte med president Zelenskyj i Helsingfors, under utrikesministerns besök i Odessa tillsammans med sina nordiska och baltiska kollegor och under Dmytro Kulebas besök i Stockholm förra veckan.

Ukraina har fortsatt höga förväntningar om ytterligare militärt stöd, där ammunition är en omedelbar prioritet. Utöver stödet om 1 miljard euro från europeiska fredsfaciliteten för leverans av artillerigranater har EU också enats om gemensam ammunitionsupphandling till förmån för Ukraina. Kommissionen har även presenterat åtgärder för att öka produktionsförmågan inom den europeiska vapenindustrin. Det svenska ordförandeskapet arbetar nu med att följa upp kommissionens förslag.

Arbetet med EU:s elfte sanktionspaket mot Ryssland pågår. Det innehåller ytterligare listningar samt åtgärder för att förhindra att sanktionerna kringgås och att teknologi som kan användas i vapensystem hittar andra vägar till Ryssland. Så länge aggressionen pågår behöver EU kontinuerligt öka trycket på Ryssland genom ytterligare sanktioner.

Låt mig också nämna frågan om EU:s import av rysk fossilgas liksom frågan om sanktioner mot rysk kärnkraft. Sverige driver tydligt linjen att det europeiska beroendet av rysk energi – inte minst fossil energi – måste upphöra så snart det är praktiskt möjligt. Utöver detta anser regeringen att EU bör anta sanktioner mot både rysk fossilgas och rysk kärnkraft. Vi diskuterar förutsättningarna med andra medlemsstater.

På det rättsliga området fortsätter ansträngningarna att utkräva ansvar för de brott som begåtts under Rysslands aggression mot Ukraina, inte minst hos den internationella brottmålsdomstolen, i FN:s råd för mänskliga rättigheter och inom OSSE.

Det svenska ordförandeskapet arbetar även för att säkerställa EU-enighet så att vi tillsammans med Ukraina kan gå vidare med en rättslig lösning för att utkräva ansvar för aggressionsbrottet mot Ukraina. Flertalet EU-länder deltar i arbetet i kärngruppen för en tribunal för aggressionsbrottet.

Sverige välkomnar Europarådets beslut att upprätta ett register över skador orsakade av den ryska aggressionen. Skaderegistret är ett viktigt steg för att säkerställa att Ryssland gottgör Ukraina för den omfattande skada som orsakats av Rysslands överträdelser av folkrätten i och mot Ukraina.

Regeringen arbetar aktivt tillsammans med likasinnade för att stärka det internationella stödet för Ukraina. Återuppbyggnadsarbetet kan inte vänta på att kriget ska ta slut. Sverige står den 8 juni värd för en konferens om hur förutsättningarna för den privata sektorn att bidra till återuppbyggnaden kan stärkas. Ambitionen är att bidra med idéer och initiativ vad gäller näringslivets medverkan inför Londonkonferensen senare i juni.

Ukraina har valt en framtid i EU. Det ligger i såväl vårt moraliska som vårt säkerhetspolitiska intresse att bistå landet i den strävan. Ukraina väntas inom kort få återkoppling från kommissionen på sina reformansträngningar. EU-närmandet är det viktigaste verktyget för att uppmuntra Ukraina att fortsätta genomföra nödvändiga, men ofta svåra, reformer. EU behöver löpande kvittera Ukrainas imponerande

Anf. 95 LORENA DELGADO VARAS (V):

Tack så mycket för informationen! Det är i synnerhet glädjande att man jobbar för återuppbyggandet och att man håller hoppet levande för Ukraina. I Nordiska rådet lade vi fram ett förslag om att de nordiska länderna ska stötta återuppbyggandet med teknisk expertis, investeringar och så vidare. Det är väldigt bra. Men det finns vissa saker som inte riktigt har funkat när man har infört sanktioner mot Ryssland. De har varit väldigt tåliga. De har ju mycket egen produktion, så de har kunnat stå emot våra sanktioner.

Jag undrar hur man jobbar med att täppa till de hål som till exempel transnationella företag står för. De köper in varor från Ryssland men ändrar beteckningar och så vidare. Det är det första.

Det andra är att vi ser att man inte längre köper in till exempel kol från Ryssland, men att andra situationer däremot uppstått. I till exempel Colombia har det schweiziska företaget Glencore börjat öka produktionen och exploatera mer kol, som man säljer. Det innebär påverkan i Colombia men också för klimatet.

Jag undrar också över att det finns vissa länder som inte har varit för sanktionerna. Där är FN:s arbete oerhört viktigt. Vi var i FN för ett par veckor sedan, och i princip alla FN-organ lyfte fram frågan om att väldigt många länder i globala syd ser stor skillnad i hur man fördelar bistånd och stöd och att det har blivit ett argument för att inte ställa sig bakom Ukraina. Hur hanterar man det? Vi vill ju att alla länder ska stå vid Ukrainas sida.

Anf. 96 JACOB RISBERG (MP):

Herr ordförande! Tack, kabinetssekreteraren, för dragningen! Jag blev väldigt glad eftersom det känns som att Sverige nu arbetar betydligt mer aktivt för att införa sanktioner även mot rysk fossilgas. Jag tycker att det var ett väldigt tydligt ställningstagande från kabinetssekreteraren. Jag hoppas verkligen att det går att snabbt få en enighet inom EU kring detta, för det är ju den stora akilleshälen vad gäller sanktionspaketet att energin inte ingår så som den bör göra.

Jag har en synpunkt. Det är jättebra med Sveriges stöd till Ukraina, men det är lite oroväckande att det fortfarande är en så stor del av biståndsbudgeten som används för Ukraina med tanke på hur det ser ut på framför allt Afrikas horn för tillfället med den stora hungersnöden där. Det borde gå att hitta pengar på andra ställen i den svenska budgeten.

Jag har en fråga som gäller Wagnergruppen och en eventuell terrorlistning från EU:s sida. Hur går diskussionerna, och vilka möjligheter finns det att trycka på för att få det att gå snabbt? Jag vet att det är juridiskt komplicerat med terrorlistningar och att det krävs någon domstol, åklagarmyndighet eller liknande, men det bör väl vara sådana processer på gång någonstans inom EU som skulle kunna påskynda saken. Hur ser möjligheterna ut för en eventuell terrorlistning av Wagnergruppen?

Anf. 97 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Tack, kabinetssekreteraren, för informationen hittills!

Vi välkomnar också det tydliga ställningstagandet när det gäller stopp av import av både rysk fossilgas och ryskt kärnbränsle, även om vi hade tyckt att det var bättre om det också hade framgått i den skriftliga ståndpunkten. Men vi är som sagt glada över och välkomnar kabinetssekreterarens tydliga ställningstagande här.

Jag har en fråga när det gäller arbetet med frysta ryska tillgångar. Det står i ståndpunkten att regeringen verkar för ett gemensamt förhållningssätt i EU kring detta. Vilka är de stora utmaningarna med att få en enighet i det arbetet? Det är förstås ett ytterst intressant och viktigt arbete som ad hoc-gruppen gör med dessa frågor och som Sverige tog initiativ till. Det är otroligt viktigt, helt enkelt, så det vore intressant att höra om de största utmaningarna.

Jag passar på att även här lyfta fram frågan om Wagnergruppen, precis som Miljöpartiet gjorde. Den är ju relevant i den kommande diskussionen när det gäller Afrikas horn, men jag passar på nu att fråga hur man arbetar med frågan om terrorlistning i EU. Det är ju också något där vi socialdemokrater har anmält en avvikande ståndpunkt här i EU-nämnden tidigare.

Anf. 98 MARTINA JOHANSSON (C):

Tack, kabinetssekreteraren, för dragningen!

När det gäller ytterligare sanktioner mot Ryssland vill Centerpartiet också se att man kan använda sig av Magnitskijsanktioner och rikta dem mot ansvariga för det som nu har drabbat Kara-Murza. Han har dömts till 25 års fängelse för landsförräderi efter att ha yttrat att Ryssland är i krig mot Ukraina. Det handlar ju inte bara om den domare som dömt utan även om den kedja som lett fram till domen, från gripandet fram till nu.

Anf. 99 ORDFÖRANDEN:

Jag tänkte bara själv avsluta med en kommentar som anknyter till förra veckans EU-nämndsmöte då vi hade finansministern här. Hon redogjorde för det arbete som pågår för att försöka förhindra och försvåra undergrävandet av sanktioner från olika länder. Jag tror att det är oerhört centralt och viktigt.

Om EU nu lyckas samla sig bakom flera betydande sanktionspaket är det frustrerande – på gränsen till irriterande – att länder som vill ha en god relation med EU så aktivt undergräver EU:s sanktionspolitik genom att låta varor, gods och annat flöda in till Ryssland bakvägen. Därför tycker jag att det är viktigt, vilket även framfördes i den svenska ståndpunkten, att man verkligen arbetar för både sanktionerna och sanktionernas upprätthållande.

Anf. 100 Kabinetssekreterare JAN KNUTSSON:

Jag börjar med den fråga som flera ställde när det gällde sanktionerna och det ganska omfattande kringgående av sanktionerna som faktiskt pågår. Jag kan säga att i det elfte sanktionspaketet är just detta i fokus. Vi inser ju alla att det här håller på att bli en av de största effektivitetsförlusterna i sanktionerna.

Det som diskuteras är sådana saker som transitförbud, exportförbud och att man riktar in sig på särskilda varor. Det kan vara enskilda företag men även länder som systematiskt kringgår sanktionerna. Det kan handla

om transporter. Det finns också produkter med dubbla användningsområden. Det är en diskussion som nu förs mycket aktivt.

Diskussionen är naturligtvis komplicerad, men det är detta som är i fokus för det arbete som pågår. Det är nämligen alldeles riktigt att det här är en av de största utmaningarna med sanktionerna, som vi dock menar i övrigt har en långsiktig inverkan och påverkan på den ryska ekonomin och därmed också aggressionsförmågan.

Detta är något som vi måste hålla fast i. I detta elfte sanktionspaket kommer detta att vara i fokus.

Länder som inte stöder sanktionerna – det globala syd nämndes – är naturligtvis en utmaning. Där måste både långsiktigt och kortsiktigt påverkansarbete bedrivas. Det är en fråga om en dialog, där vi från vår sida försöker förklara att aggressionen i grund och botten handlar om ett brott mot FN-stadgan, och därmed är detta ett intresse för alla länder i hela världen. Det är en kontinuerlig dialog som förs.

Just inbjudan till den ukrainska utrikesministern att delta vid det indo-pacifiska mötet i Stockholm i helgen var ett sätt att hjälpa Ukraina att också nå dessa länder och förklara sin position.

Jag håller alltså helt med om problembeskrivningen. Detta är något som vi bara kan fortsätta att jobba med.

Rysk fossilgas är något som vi inom Europa måste minska beroendet av så mycket och så snabbt som det någonsin går. Sedan finns det olika uppfattningar i medlemsstatskretsen. Det är inte nödvändigtvis så att många länder är emot detta, men det handlar om en anpassning av interna energimarknader som behöver ske. Jag vill nog mena att man har åstadkommit väldigt kraftfulla resultat när det gäller att minska beroendet av rysk fossil gas under det senaste året, och det arbetet fortsätter. Det har kanske inte gått fullt så snabbt som vi hade önskat, men det rör sig ändå i rätt riktning.

Det frågades också om hur Sverige ska stödja Ukraina och hitta medel för detta, så att det inte bara sker inom ramen för biståndet. Faktum är att det sker väldigt mycket utanför ramen för biståndet till Ukraina. Man kan titta på det militära bistånd som har givits. Det är långt större än det som kommer från biståndsbudgeten.

Det finns behov av olika biståndskällor från Sverige för att hjälpa Ukraina. När det gäller återuppbyggnadsarbetet kommer stöd att kunna ges genom svenska företags verksamhet. Jag tror att alla goda krafter kommer att behövas här. Med tiden får vi förhoppningsvis se mer av civil hjälp och civila insatser än av militära, men hittills är det det militära biståndet som pengamässigt har utgjort den största delen.

När det gäller Wagnergruppen råder det ingen som helst tvekan om att det är en grupp som har gjort sig skyldig till fruktansvärda övergrepp på väldigt många platser. Man har också en starkt destabiliserande inverkan på många platser.

Gruppen som sådan och många av individerna i den är redan listade under EU:s MR-sanktioner. Sedan finns det också en diskussion om huruvida man skulle kunna lista Wagnergruppen under terrorismsanktionerna. Där finns i dagsläget ännu inte de rättsliga förutsättningarna. Det handlar om att det ska finnas en rättslig process eller en dom i nationell domstol som grundval för denna lagstiftning. Vi befinner oss alltså inte där ännu, men Sverige skulle inte ha några invändningar mot detta och arbetar för

detta, liksom för att vi fortsatt håller ett starkt tryck när det gäller sanktionerna mot Ryssland.

I fråga om frysta tillgångar bedriver vi inom ramen för ordförandeskapet ett arbete där vi försöker skapa samsyn för detta, det vill säga att på ett eller annat sätt kunna ta ryska frysta tillgångar i anspråk för uppbyggnaden av Ukraina. Det är mycket komplicerade legala frågor som kommer upp i de här diskussionerna. Vi försöker hitta en gemensam grund som medlemsstaterna i EU kan ansluta sig till. Där är vi inte ännu, men det är också en rörelse som kommer att fortsätta, där vi hoppas få resultat efterhand, naturligtvis. Men jag upprepar att det är komplicerade legala frågor i detta.

När det gäller Kara-Murza kan jag bekräfta att det pågår en diskussion om sanktioner. Vi är inte framme där än, men den diskussionen finns och kommer förhoppningsvis att ge resultat efterhand inom EU.

Därmed hoppas jag att jag har täckt alla frågor.

Anf. 101 ORDFÖRANDEN:

Det bedömer jag också. Stort tack!

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då går vi till dagordningspunkt 5, Västra Balkan. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 102 Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON:

Utrikesministrarna kommer att diskutera EU:s förbindelser med regionen mot bakgrund av Rysslands aggression mot Ukraina. På svenskt initiativ har även utrikesministrarna från de sex länderna på västra Balkan bjödits in till en informell lunch i anslutning till mötet.

Som en del av regeringens engagemang för säkerheten i vårt närområde har utrikesministern och EU-ministern nyligen besökt samtliga sex länder på västra Balkan. Det är tydligt att ländernas EU-närmande och förankring i det europeiska samarbetet utgör en viktig hävstång för reformer och en investering i vår gemensamma säkerhet och utveckling.

Rysslands invasion av Ukraina är ett existentiellt hot mot säkerheten i Europa. För att kunna bemöta Rysslands olagliga aggression och samtidigt stödja Ukraina behöver vi agera samstämmt med våra partner, däribland länderna på västra Balkan. Vi vill inkludera länderna på västra Balkan i vår diskussion om Europas säkerhet och EU:s svar på gemensamma utmaningar.

Det ligger därmed i EU:s intresse att bistå länderna på västra Balkan för att stärka deras säkerhet och motståndskraft. Länderna är sårbara för påverkan av externa aktörer. Rysslands anfallskrig har även direkta följder för ländernas energi- och livsmedelsförsörjning, liksom för deras ekonomiska utveckling.

EU har en tydlig förväntan om att länder med medlemskapsperspektiv ska ansluta sig till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, inklusive att införa sanktioner mot Ryssland. Flertalet länder på västra Balkan – Albanien, Kosovo, Montenegro och Nordmakedonien – har också gjort det. Bosnien och Hercegovina har formellt anslutit sig, men genomförandet hämmas av Republika Srpskas motstånd. Serbien behöver öka sin Gusp-anslutning och införa sanktioner.

Länderna på västra Balkan hör hemma i EU. Unionen måste bekräfta att länderna har tydligt medlemskapsperspektiv. Det finns nu ett förnyat momentum för en meritbaserad EU-utvidgning. Det finns samtidigt ett behov av ett fördjupat engagemang från EU:s sida för att förstärka stödet till västra Balkan och underlätta ländernas EU-integration.

De reformer som kommer att krävas kan vara svåra att genomföra. Som del av EU-integrationsprocessen krävs inte minst reformer för att stärka rättsstatens principer och korruptionsbekämpning.

EU bör trycka på för framsteg i normaliseringsdialogen mellan Serbien och Kosovo. Efter överenskommelsen den 18 mars mellan de båda länderna är det nu av stor vikt att samtliga åtaganden genomförs. Detta kan bidra till en mer stabil situation i norra Kosovo, till en långsiktig normalisering av förbindelserna mellan de båda länderna och till en positiv utveckling i regionen i stort.

Anf. 103 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går in på dagordningspunkt 6, Afrikas horn. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 104 Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON:

Sudan och Etiopien väntas stå i fokus för diskussionen. Samtidigt är det viktigt att lyfta blicken och diskutera utvecklingen på Afrikas horn även ur ett bredare regionalt perspektiv.

De många konflikterna och humanitära kriserna på Afrikas horn flätas ofta samman och får inte sällan gränsöverskridande konsekvenser. Denna instabilitet kan påverka EU både direkt och indirekt, genom ökad risk för terrorism och andra säkerhetshot, genom ökad migration och genom störningar längs viktiga handelsvägar. Stabilitet och utveckling på Afrikas horn är därför av största vikt för Sverige och för EU. Under Sveriges EU-ordförandeskap har det varit ett fokus på detta område i Afrikapolitiken.

EU behöver också ta i beaktande hur Afrikas horn påverkar och påverkas av det som sker i Sahel, längs Röda havets kuster och i Gulfen.

EU behöver engagera sig med länderna på Afrikas horn och med det bredare grannskapet i syfte att bidra till regional stabilitet. I detta arbete har EU:s särskilda sändebud för Afrikas horn, Annette Weber, en central roll. Det blir framöver viktigt med ett nära samarbete mellan Weber och den tillträdande särskilda representanten för Gulfen.

Situationen i Sudan förblir mycket allvarlig. Försöken att få till stånd en vapenvila är viktiga men har ännu inte nått hela vägen fram. Samtidigt har den humanitära situationen blivit alltmer akut. EU behöver stödja de medlingsinitiativ som pågår, till stöd för i första hand en hållbar vapenvila, och sända entydiga och starka budskap till parterna.

EU har även en viktig roll som humanitär givare för att hjälpa till att lindra det stora mänskliga lidande som kriserna har orsakat. På sikt kan de olika diplomatiska ansträngningarna skapa förutsättningar för Sudan att återuppta den politiska processen mot ett civilt styre.

Rådet antog slutsatser om Etiopien vid mötet i april. Slutsatserna sände ett viktigt budskap om EU:s stöd för en varaktig fred och för det så kallade

Pretoriaavtalet. De återstående frågorna bör lösas genom dialog mellan parterna och med samordnat internationellt stöd.

Under förutsättning att avtalet fortsätter att genomföras bör EU successivt återuppta de delar av samarbetet med Etiopien som har varit frysta. En gedigen process för övergångsrättvisa och ansvarsutkrävande är grundläggande för en hållbar fred i landet och är således av särskild vikt i förhållande till EU:s plan för att gradvis normalisera förbindelserna.

Det pågående arbetet med att stärka partnerskapet mellan EU och Somalia är viktigt. Vi ser en positiv utveckling med öppningar för dialog och med konkreta åtgärder från somalisk sida för att öka stabiliteten och stärka utvecklingen i landet.

Josep Borrell väntas under diskussionen meddela att utrikestjänsten har för avsikt att inrätta en grupp för strategisk kommunikation i Afrika – Stratcom Task Force for Africa, som den kallas. Detta följer av ett svenskt förslag och ska stärka EU:s samlade kommunikationsinsatser i Afrika och samtidigt motverka desinformation från bland annat Ryssland.

Anf. 105 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Tack, kabinetssekreteraren, för informationen!

Jag vill fokusera främst på Sudan. Den humanitära situationen är helt fruktansvärd. Det internationella samfundets ansträngningar för att få slut på striderna är otroligt angelägna. FN varnar för den stora humanitära katastrof som detta innebär för området. Här ser vi åter vikten av ett starkt och stort kärnstöd till FN, så att man kan gå in så snabbt som möjligt när den här typen av situationer uppstår för att lindra nöd.

Jag har några frågor om detta. Hur bedömer regeringen risken för spridningseffekter när det gäller konflikten i regionen? Man kan kanske se en stor risk för spridning av vapen till olika typer av militära eller militanta grupper i Mali eller Burkina Faso, bara för att ta några exempel.

Min andra fråga handlar om vikten av den strategiska kommunikationen i Afrika. I ståndpunkten beskrivs ju att vi i Sverige är väldigt nöjda med den höga representantens ansträngningar på det här området. Jag undrar lite mer konkret vilka delar man är särskilt nöjd med och som man har drivit på för. Kabinetssekreteraren nämnde lite grann, men det skulle vara intressant att få det utvecklat lite grann.

Avslutningsvis vill jag också kort lyfta frågan om Wagnergruppen. Den har ju också en närvaro i det här området och bidrar till brott mot mänskliga rättigheter. Jag noterade att utrikesministern nyligen anslöt sig till den linje som vi socialdemokrater tidigare har drivit om att det är viktigt att arbeta för en terrorlistning. Därför är min fråga varför detta inte riktigt ingår i den svenska ståndpunkten och inte heller lyfts muntligen.

Anf. 106 LORENA DELGADO VARAS (V):

Kärnstödet till FN minskade ju från Sveriges håll. Då undrar jag lite hur diskussionerna har gått. Det man lyfter fram från FN gång på gång är ju behovet av att kunna arbeta på ett flexibelt sätt som gör att man kan gå in och till exempel arbeta gentemot Sudan, vilket man kanske inte kan göra i den uppsträckning som man hade velat. Jag vill ha lite mer information om det.

Jag undrar också om svenska medborgare i Sudan. Man var ju väldigt snabb med att ta ut personal från ambassaden och så vidare vid behov, men

2022/23:40

17 maj

det finns ett antal svenska medborgare kvar i Sudan. Jag undrar hur det arbetet går.

Anf. 107 Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON:

När det gäller Sudan och det humanitära biståndet – det fanns flera frågor om kärnstöd också – vill jag till att börja med säga att Sverige är en av världens absolut största biståndsgivare, inte minst när det gäller humanitärt bistånd.

Biståndet är i form av kärnstöd, som ofta är ett stöd som är helt flexibelt. Sedan finns alternativet med lättare öronmärkning, så jag skulle vilja säga att det svenska humanitära biståndet hör till de allra mest flexibla av alla internationella givares i världen.

Det är bland annat det här stödet som har möjliggjort för till exempel UNHCR och även Internationella Rödakorskommittén och andra humanitära organisationer att mycket snabbt komma på plats med ett mycket stort stöd. Det gäller Sudan; det gäller i stort sett alla humanitära kriser.

Sedan fanns det en fråga om de bedömda spridningseffekterna av den pågående konflikten i Sudan. Ja, det är del av problemets kärna, inte den enda delen men en del av det. Det är därför så många länder, inklusive grannländerna, är oroliga för detta. Det är därför det sker starka ansträngningar för att sätta press på de kombattanterna, eller vad man ska kalla dem, att ingå vapenvila för att kunna återgå till civilt styre. Också EU spelar en roll i alla dessa ansträngningar.

När det gäller frågan om den strategiska kommunikationen tycker Sverige att det är väldigt bra att det här initiativet har tagits. Det är någonting som vi själva har tryckt på för eftersom vi menar att EU inte har en tillräckligt stark förmåga att samlat och snabbt svara på rysk desinformation och ibland även desinformation från andra länder.

Skälet till att vi tycker att detta är bra är att nu har uppbyggnad av en sådan förmåga påbörjats. Förhoppningsvis kan den växa, för det är oerhört viktigt att kunna få ut den verklighetsbeskrivning som vi menar är den riktiga och faktiskt också visa på det som EU gör på en ganska lång rad områden, i detta fall i Afrikas horn, när det gäller bistånd och när det gäller andra typer av förbindelser.

Jag vill också understryka att det här från början var ett svenskt förslag som nu har aktualiserats.

Frågan om Wagnergruppen försökte jag kommentera under den tidigare punkten. Som vi har konstaterat är vi beredda att verka för denna terrorlistning så fort de rättsliga förutsättningarna för detta föreligger. Men där är vi ännu inte.

Frågan om svenska medborgare i Sudan ligger lite utanför ramen för FAC, men vi menar att vi har lyckats evakuera en väldigt stor grupp av de svenskar som fanns i Sudan på ett snabbt och effektivt sätt.

Anf. 108 LINNÉA WICKMAN (S):

När det gäller Wagnergruppen kommer vi socialdemokrater att vilja anmäla en avvikande ståndpunkt, för vi tycker inte att kabinettssekreteraren tillräckligt tydligt uttrycker att Sverige kommer att verka för att samla stöd i EU för en terrorlistning av Wagnergruppen.

Anf. 109 MARTINA JOHANSSON (C):
Jag ansluter till Socialdemokraternas avvikande ståndpunkt.

2022/23:40
17 maj

Anf. 110 ORDFÖRANDEN:
Vill kabinetssekreteraren tillägga något?

Anf. 111 Kabinetssekreterare JAN KNUTSSON:
Ja, jag kan ju upprepa det jag sagt – att Sverige kommer att verka för en terrorlistning av Wagnergruppen så snart de rättsliga förutsättningarna för detta föreligger.

Anf. 112 LINNÉA WICKMAN (S):
Jag hör ju vad kabinetssekreteraren säger, men jag tycker ändå att det finns en distinktion utifrån att man kommenterar när de rättsliga förutsättningarna finns. Jag tänker att Sverige kan ta en mer aktiv roll i detta.

Anf. 113 ORDFÖRANDEN:
Då noterar jag att det finns två avvikande ståndpunkter från Socialdemokraterna och Centerpartiet i förhållande till Wagnergruppen och när de juridiska förutsättningarna föreligger.
I övrigt konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.
Vi går vidare till dagordningspunkt 7, Övriga frågor.

Anf. 114 Kabinetssekreterare JAN KNUTSSON:
Jag vill också nämna att Sverige tillsammans med Spanien och den höga representanten i anslutning till FAC kommer att stå värd för ett högnivåmöte om den nya civila GSFP-pakten.
Sverige har varit drivande i arbetet med att ta fram en ny civil GSFP-pakt. Pakten syftar bland annat till att utveckla EU:s civila insatser för att de på ett ännu bättre sätt ska kunna stärka motståndskraft och säkerhet i tredjeland.

Anf. 115 ORDFÖRANDEN:
Vi tackar för informationen.
Vi tackar också kabinetssekreteraren med medarbetare för deras deltagande på dagens EU-nämnd. Jag önskar er en trevlig Kristi himmelsfärdsdag i morgon!

Anf. 116 Kabinetssekreterare JAN KNUTSSON:
Tack, detsamma!

§ 4 Utrikesfrågor – försvar
Statssekreterare Peter Sandwall
Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 20 mars 2023
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor den 23 maj 2023

Anf. 117 ORDFÖRANDEN:

Varmt välkomna, statssekreterare Peter Sandwall med medarbetare, till EU-nämnden!

Vi börjar med återrapport från möte i rådet den 20 mars 2023. Finns det något att muntligen tillägga till det skriftliga?

Anf. 118 Statssekreterare PETER SANDWALL:

Herr ordförande! Det gör det inte. Det var två punkter som var uppe. Det var framstegen i den strategiska kompassen, och det var stöd till Ukraina. Det sammanfattas väl av det skriftliga.

Anf. 119 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för informationen.

Vi går över till dagordningspunkt 3, Aktuella frågor. Det är en informationspunkt under Icke lagstiftande verksamhet.

Anf. 120 Statssekreterare PETER SANDWALL:

Herr ordförande! På dagordningen för FAC – försvar den 23 maj finns det två dagordningspunkter. Det är Aktuella frågor, och det är EU-stöd till Ukraina.

Under den första punkten förväntar vi oss att EU:s höga representant Josep Borrell kommer att beskriva aktuella frågor inom säkerhets-, försvars- och utrikespolitiken. Vi förväntar oss att han kommer att ta upp utvecklingen av EU:s snabbinsatsförmåga och även beröra EU:s militära insatser.

Vi förväntar oss också att han kommer att ta upp uppdateringen av den förteckning av Pescoprojekt som nu har skett, där elva nya projekt läggs till listan. Sverige kommer att delta i sju av de elva, och vi kommer att ta på oss ledningen av ett av projekten. Det heter Rocomin och är en satsning på att samordna och inrikta satsningar på militär robust kommunikation. Det är också tre projekt som faller bort från listan.

Vi ser att rådet i den här konstellationen förväntas formellt godkänna Danmarks ansökan om att fullt ut delta i Pesco. Det är mycket positivt att så nu sker.

Det är i korthet vad vi förväntar oss av den första dagordningspunkten, Aktuella frågor.

Anf. 121 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Då går vi in på dagordningspunkt 4, EU-stöd till Ukraina. Det är en diskussionspunkt.

Det är två huvudsakliga delar här.

17 maj

Den första handlar om arbetsläget i den militära utbildningsinsatsen som heter Eumam. Det är en insats som har kommit en bra bit på väg sedan start. Nu är det nästan 15 000 ukrainska soldater som har utbildats inom ramen för denna utbildningsinsats. Vi förväntar oss och prognoserna ligger på att upp till 30 000 kommer att ha utbildats innan året är slut – väsentliga volymer, alltså.

Det svenska bidraget till Eumam är att vi bidrar till den sjukvårdsutbildning som sker vid ett utbildningscentrum i Tyskland. Det är Försvarsmakten som står för den utbildningen.

Vi anmäler också in den utbildning som Försvarsmakten genomför när det handlar om att utbilda ukrainska soldater och officerare på stridsfordon och stridsvagnar i samband med de donationer som Sverige har förbundit sig att göra.

Utbildningsinsatser är viktiga. Eumam är viktigt, och regeringen kommer att fortsätta ge stöd till den insatsen.

Den fråga som vi förväntar oss kommer att få störst uppmärksamhet på FAC – försvar handlar om stöd till Ukraina med artilleriammunition. Det är ett stort arbete som pågår just nu, och det är uppdelat i tre spår.

Det första spåret handlar om att uppmuntra och finansiera medlemsstaternas donationer av befintlig ammunition som finns hos medlemsstaterna.

Spår två handlar om att stödja gemensam upphandling av ammunition. Där går EU ihop och gör gemensamma upphandlingar från den egna industrin. Här har det svenska ordförandeskapet varit pådrivande för att hitta den förhandlingslösning som nåddes alldeles nyligen. Det handlade om villkoren för den gemensamma upphandlingen. Vi stöder också Europeiska försvarsbyråns, EDA:s, arbete med att ta på sig en roll i att sköta den praktiska upphandlingen och etablera ett projekt för det.

Parallellt med det arbete som pågår på EDA undersöker Sverige förutsättningarna att ta på sig en roll i det som brukar kallas lead nations, där Sverige tillsammans med andra medlemsstater parallellt med EDA:s arbete tittar på möjligheten att göra gemensam upphandling, framför allt från de industrier som har nordisk anknytning.

Spår tre är ett nytt förordningsförslag. Det presenterades av kommissionen den 3 maj och benämns Act in Support of Ammunition Production med den lämpliga förkortningen ASAP. Det är en förordning som syftar till att så skyndsamt som möjligt bygga industriell förmåga, industriell kapacitet och produktion för att försörja både Ukraina med ammunition och medlemsstaternas egna behov. Jag ska beskriva det här lite mer i detalj eftersom det är ett nytt förslag som nu diskuteras. I huvudsak bygger det på två pelare.

Den första pelaren är ett ekonomiskt instrument för att öka på den befintliga produktionskapaciteten, optimera, utöka och modernisera och även titta på möjligheten att bygga ny kapacitet och accelerera investeringar i produktion.

Den andra pelaren består av olika harmoniseringsåtgärder som syftar till att säkerställa att den inre marknaden fungerar på bästa möjliga sätt för att undvika brister när det gäller ammunition och robotar. Här finns det en mekanism som är tänkt att ge kommissionen tillsammans med EDA och

EAS en överblick över den samlade kapaciteten för att tidigt kunna identifiera var det finns flaskhalsar i produktionen och sedan kunna vidta åtgärder. Det handlar om att få en helhetsbild av hur det står till med både tillgång och efterfrågan på produkter, råvaror och komponenter – områden där vi vet att det finns problem i dagsläget.

I den här pelaren finns också förslag om att ge kommissionen möjlighet att vidta ett antal specifika åtgärder för att motverka flaskhalsarna i försörjningskedjor och produktionskedjor. För att ta bara ett exempel finns det ett förslag om att införa ett tillfälligt undantag från försvarsupphandlingsdirektivet för att just kunna göra sådana prioriteringar. Det är ett tidsbegränsat undantag som ska gälla till och med den 30 juni 2025, enligt förslaget.

Sett till helheten i detta förslag är det naturligtvis helt avgörande att EU:s militära stöd till Ukraina fortsätter och så långt som möjligt tillgodoser de behov som finns i Ukraina. Detta är regeringens hållning. Det är också viktigt att det görs utan att det införs begränsningar i försvarsindustrins långsiktiga förutsättningar. Vi kan konstatera att delar av förslaget är långtgående. Det är också viktigt att vara tydlig. Stram reglering och styrning av marknaden försvårar snarast för den försvarsindustriella basen i det längre perspektivet.

Förhandlingarna om ASAP-förordningen påbörjas nu under det svenska ordförandeskapet; ett första arbetsgruppsmöte är planerat till den 30 maj. Vi har som ordförande naturligtvis för avsikt att bidra till att förslaget blir så bra som möjligt i sin slutliga utformning. Vi kommer att påpeka att ingångsvärdena från medlemsstaternas sida när det gäller ASAP bör reflektera det som har diskuterats inom den andra delen, Edirpa.

Detta är som sagt ett nytt förslag. Analys pågår i Regeringskansliet, och regeringen kommer så snart det bara går att återkomma till riksdagen med analys och information.

Avslutningsvis vill jag informera om att det i anslutning till FAC – för-svar finns planer på en informell lunchdiskussion med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg. Den kommer att fokusera på EU–Nato-samarbetet, även på områden som rymd och cyber.

Anf. 123 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Även statssekreterarens kollega lyfte upp ammunitionstillverkning, och det är en mycket angelägen fråga. Vi socialdemokrater har i sak inget emot detta, tvärtom – vi stöttar fullt ut allt arbete.

Jag ska inte förlänga detta i onödan, men senast i försvarsutskottet lyfte vi socialdemokrater upp en detaljfråga gällande infrastruktur och produktionskapacitet. Hur ska detta verkställas konkret, när vi talar i termer av 1 miljard artillerigranater och kapaciteten inom EU i dag är betydligt mindre?

Anf. 124 LARS WISTEDT (SD):

Jag ska bara påpeka att vi diskuterade många saker på det nordisk-baltiska säkerhetsforumet i Berlin i måndags och tisdags. Det fanns två egentliga medskick. Det första är att man ser detta som strategiska investeringar och inte nödvändigtvis som strategiska risker. Det var en väldigt tydlig sak som kom därifrån. När det gäller försvarsupphandlingar

framfördes att man inte ska låsa för tredjeland, och där tror jag att vi är helt överens. Det är väldigt viktigt att vi inte styr detta mot enskilda länder, som har egna intressen i det här

2022/23:40
17 maj

Anf. 125 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag vill bara komplettera med en fråga. Det enda underlag vi i EU-nämnden har fått inför detta möte är den kommenterade dagordningen. Nu fick vi mycket information om det nya förslaget, så jag vill bara försäkra mig om att det finns en process för hur regeringen i framtiden har överläggningar i sak och förankrar detta i försvarsutskottet. Det kommer väl att återkomma på dagordningen längre fram i tiden. Det är bra information, men det är svårt för oss att här ta ställning till ett helt nytt förslag. Det var en fråga, till att börja med.

Anf. 126 Statssekreterare PETER SANDWALL:

Problematiken gällande ammunitionsbrist har flera dimensioner. Det är naturligtvis bra om det går att göra en gemensam upphandling, men i grunden handlar det om att öka produktionen. Det är produktion snarare än upphandling som är det grundläggande problemet.

Frågan om hur detta genomförs har ett antal svar. Redan nu jobbar industrin, åtminstone industrin i Sverige, tre- och femskift. Man har trappat upp sin produktion avsevärt, i dagsläget med befintlig produktionskapacitet. Här handlar det om att snarast komma runt flaskhalsar i försörjningen med råvaror och vissa specifika detaljer, alltså egentligen om att trygga försörjningskedjorna. Här finns mer att göra.

Ett långsiktigt perspektiv handlar om att starta nya produktionslinjer. Detta är en process som tar ett antal år att genomföra och som innefattar behov av att både införskaffa och bygga ny maskinell utrustning och skaffa nödvändiga tillstånd för att bedriva verksamheten på de ställen där expansionen kommer att ske. Delar av kommissionens förslag handlar just om att möjliggöra en snabbare tillståndshantering, för att nämna en detalj i helheten.

När det gäller frågan om vad detta är för typ av investering håller jag med om att det är strategiska investeringar; det är så man ska se det. Detta är långsiktigt viktigt. Europa kommer att behöva ammunitionsproduktion på högre nivåer än de historiska. Inriktningen är att inte låsa detta för tredjeland. I Sverige verksam industri kommer att omfattas; det är så det liggande förslaget ser ut.

När det gäller den sista procedurfrågan är fakta-PM på gång. Vi jobbar mot en deadline den 2 juni, men vi bedömer att vi kommer att kunna komma med detta tidigare än så.

Anf. 127 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Övriga frågor. Jag bedömer att statssekreteraren redan berört vad som ska hända på lunchen med Natos generalsekreterare. Finns det någon övrig fråga att ta upp med EU-nämnden?

2022/23:40
17 maj

Anf. 128 Statssekreterare PETER SANDWALL:
Det finns ingen övrig fråga.

Anf. 129 ORDFÖRANDEN:
Då tackar vi Peter Sandwall med medarbetare för informationen och
för dagens deltagande i EU-nämnden.

Anf. 130 ORDFÖRANDEN:

Varmt välkommen, statssekreterare Diana Janse, till dagens sista föredragning här i EU-nämnden för oss ledamöter! Det handlar om utrikesfrågor – handel.

Vi går in på återrapport från möte i rådet den 25 november 2022 och återrapport från informellt möte i rådet den 9–10 mars 2023. Finns det något att tillägga muntligt till det skriftliga?

Anf. 131 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Nej, egentligen inte.

Anf. 132 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för informationen.

Då har vi dagordningspunkt 3, Handelsförbindelserna med USA, en diskussionspunkt.

Anf. 133 Statssekreterare DIANA JANSE:

Tack för möjligheten att komma hit och samråda med nämnden om kommande formella möte i utrikesrådet för handelsfrågor den 25 maj! Under det svenska EU-ordförandeskapet är det statsrådet Forssell som leder det mötet.

För det stundande mötet finns på dagordningen först en diskussionspunkt om EU:s handelsrelationer med USA och därefter en diskussionspunkt om EU:s handelsrelationer med Kina. Efter det följer en informationspunkt om reformeringen av WTO samt förberedelser inför WTO:s ministermöte, MC13, och slutligen övriga frågor. Där planeras en lunchdiskussion om EU:s pågående frihandelsavtalsförhandlingar.

Jag vill även passa på att nämna att rådet väntas besluta om en förlängning av EU:s tullättnader för Ukraina, som en A-punkt vid mötet. Stöd till Ukraina är en central prioritering för det svenska ordförandeskapet, och det är positivt att vårt arbete för en sömlös förlängning ger resultat.

Huvudfokus för den första diskussionspunkten väntas vara förberedelser inför det fjärde ministermötet i EU-US Trade and Technology Council, TTC, som ska äga rum i Luleå den 30–31 maj. En stark transatlantisk relation är avgörande för svensk ekonomi, svenskt välstånd och svensk säkerhet. Regeringen vill bidra konstruktivt till detta och verkar för ett fördjupat samarbete mellan EU och USA.

TTC har på kort tid blivit en viktig plattform för att fördjupa och institutionalisera vårt samarbete med USA i kritiska framtidsfrågor. Detta är välkommet, inte minst med tanke på utvecklingen i vårt närområde och den gröna omställningen. I ljuset av detta blir Luleåmötet ett av de viktiga-

re som Sverige står värd för under detta halvår. Stora ansträngningar görs för att mötet ska bli så framgångsrikt som möjligt.

Kommissionen leder samarbetet med USA från EU:s sida, men regeringen har som EU-ordförande en löpande dialog med alla parter, det vill säga kommissionen, övriga medlemsstater och USA, om vad vi anser att samarbetet bör fokusera på. Vi kan konstatera att arbetet hittills har följt svenska prioriteringar. Det är viktigt att TTC upprätthåller momentum i syfte att leverera konkreta resultat som främjar den transatlantiska relationen och fördjupar samarbetet på områden av ömsesidigt intresse.

Det första ministermötet inom TTC ägde rum i Pittsburgh, mot bakgrund av stadens omställning från klassisk industristad till teknologiskt innovationscenter. Regeringen identifierade tidigt möjligheterna att hålla det fjärde ministermötet i Luleå under det svenska EU-ordförandeskapet, för att visa upp den gröna industriella omställning som pågår i norra Sverige.

Till mötet väntas USA:s utrikesminister Antony Blinken, USA:s handelsminister Katherine Tai, USA:s näringsminister Gina Raimondo samt EU-kommissionärerna Valdis Dombrovskis, Margrethe Vestager och Thierry Breton.

Som EU-ordförande kommer regeringen framför allt att driva på för en ambitiös handelsagenda för digital och grön omställning. Vi planerar också flera sidoaktiviteter i samband med mötet i syfte att visa upp svensk spetskompetens inom dessa områden.

I Luleå kommer vi på olika sätt att belysa hur Sverige arbetar med den gröna och digitala omställningen. Svenskt Näringsliv arrangerar en utställning i syfte att visa upp svensk spetskompetens inom hållbarhet och smarta klimatlösningar. Statsrådet Forssell kommer att inleda en diskussion mellan Svenskt Näringsliv och LO på temat hur den svenska arbetsmarknadsmodellen skyndat på den gröna och digitala omställningen i norra Sverige. Statsrådet Forssell ska dessutom moderera en panel på temat hållbar handel i en transatlantisk kontext. I denna panel deltar ett svenskt företag från norra Sverige. I samband med TTC-mötet arrangeras även ett företagsbesök hos Hybrit.

Det är centralt för Sverige att ett starkt transatlantiskt samarbete bidrar till att upprätthålla den multilaterala regelbaserade ordningen. Regeringen hoppas därför på ett närmare samarbete mellan EU och USA inom ramen för WTO.

Regeringen välkomnar att EU och USA förhandlar med sikte på att lindra negativa effekter av USA:s stora klimatsatsningar enligt Inflation Reduction Act, IRA, och delar kommissionens positiva syn på miljösatserna i IRA.

Men allt är inte positivt. Lagen skapar incitament för företag att bidra till den gröna omställningen men gynnar företag som producerar eller monterar sina produkter i USA eller i länder som USA har frihandelsavtal med. Kommissionen och flera medlemsstater har varit tydliga i sin kritik och pekat på behovet av samarbete snarare än konkurrens i arbetet med att uppnå gemensamma miljömål.

En utestående fråga är ett avtal om kritiska råmaterial, CRM, mellan EU och USA. Ett sådant avtal aviserades när Ursula von der Leyen besökte president Biden i mars i år. Just nu väntar vi på att kommissionen ska lägga fram ett utkast till mandat för att inleda förhandlingarna.

Sverige kommer som ordförande i Europeiska unionens råd att göra allt för att facilitera en sådan process och möjliggöra att förhandlingarna kommer igång så snart som möjligt. På längre sikt vill regeringen att det transatlantiska handelssamarbetet ska leda till ett frihandelsavtal mellan EU och USA, även om det i dagsläget ligger långt fram i tiden.

2022/23:40
17 maj

Anf. 134 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr ordförande! Vi delar uppfattningen att USA är en av Sveriges och EU:s viktigaste handelspartner och att en god transatlantisk handelsrelation bör vara en central prioritering i den svenska ståndpunkten. Därför vill vi att regeringen understryker vikten av EU:s fortsatta förhandlingar med USA om de diskriminerande delarna i IRA, Inflation Reduction Act. En fortsatt dialog med USA om tillämpningen av IRA är nödvändig för att säkerställa rimliga och rättvisa spelregler mellan amerikanska och europeiska företag.

Jag tycker mig ha hört att detta också sades av statssekreteraren.

Anf. 135 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi hade möte med bland annat Business Sweden i New York för ett par veckor sedan. De lyfte också detta med att Inflation Act kan ställa till det för svenska företag.

Hur pass mycket behöver vi förbereda svenska företag, så att de inte flyttar en del av produktionen till USA? Och jag undrar lite mer i detalj om konversationen med USA angående detta.

Sedan undrar jag om man kommer att prata om mänskliga rättigheter. Vi har ju tyvärr sett väldigt stora förändringar i USA:s politik, och de har redan tidigare varit med om detta, när Trump var president. Jag tänker att det är en viktig fråga att ha med i de diskussionerna.

Anf. 136 Statssekreterare DIANA JANSE:

Jag noterar ledamoten Vikströms medskick. Vi delar den ambitionen. Vad gäller IRA och hur företag ställer sig till detta konstaterar vi att företag anpassar sig till förutsättningarna. Det finns många faktorer som påverkar var de lägger sin verksamhet. Subventioner är en sådan. Andra är energipriser, affärsklimat, skatter, regulatorisk miljö, närhet till kunder och så vidare.

Från vår sida vill vi bidra till att lägga fast kursen för hur EU:s långsiktiga konkurrenskraft ska stärkas. Det är då också i relationen till USA. Vi vill inte minst se långsiktiga och förutsägbara regler som bidrar till effektiv konkurrens.

MR är egentligen inte en del av dialogen, men vi anser att svenska företag har ett ansvar att agera hållbart och ansvarsfullt oavsett vilket land som de verkar i. Vi lägger stor vikt vid arbetet med hållbart företagande och mänskliga rättigheter och för en aktiv dialog med företag, fackföreningar, arbetsgivarrepresentanter och så vidare. Och vi har en tydlig förväntan på att svenska företag ska agera hållbart och ansvarsfullt oavsett var de verkar.

Anf. 137 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då går vi till dagordningspunkt 4, Handelsförbindelserna med Kina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 138 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Vid rådsmötet kommer handelsministrarna även att diskutera EU:s handelsrelation med Kina. Under ordförandeskapet har vi verkat för flera diskussioner i syfte att stärka EU-enigheten kring Kina.

Kina är fortsatt en viktig handelspartner för Sverige och för EU samtidigt som handelsrelationerna har blivit alltmer komplexa och utmanande. Kina påverkar hela spektrumet av EU:s ekonomiska utveckling och säkerhet – från handel och investeringar till klimat och nya teknologier, som AI, cyber, energi och kritiska råvaror.

Den ökade komplexiteten kräver att EU för en enhetlig och strategisk Kinapolitik. EU:s Kinapolitik behöver kontinuerligt justeras för att vara i linje med våra intressen och värderingar. Detta är särskilt angeläget i en omvärld som alltmer präglas av geoeconomiska och geopolitiska spänningar.

Inom ramen för det svenska EU-ordförandeskapet verkar regeringen som sagt aktivt för att stärka EU-enigheten i Kinafrågan. Samtidigt är ett fördjupat transatlantiskt samarbete prioriterat. Regeringen anser att EU behöver ha ett utbyte med Kina där det är i linje med våra intressen och värderingar, till exempel när det gäller att främja handel på lika villkor. Detta inkluderar att förbättra marknadstillträdet och företagsklimatet för europeiska företag som verkar i Kina såväl som att minska handelsunderskottet gentemot Kina. Vi behöver även samarbeta med Kina för att hantera globala utmaningar, som klimatfrågan.

Samtidigt värnar regeringen EU:s säkerhet och står tydligt upp för den regelbaserade världsordningen och folkrätten, inklusive respekten för mänskliga rättigheter.

EU måste stärka sin motståndskraft, värna sina geopolitiska och geoeconomiska intressen och minska sina beroenden – detta utan att göra avkall på de grundläggande principerna för frihandel som fortfarande är avgörande för vår konkurrenskraft och för vårt välbefinnande. Med Ursula von der Leyens ord: Vi behöver de-risk men inte decouple från Kina.

Anf. 139 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Vi hade under en tidigare punkt här i EU-nämnden en diskussion med regeringens utbildningsminister med anledning av att utbildningsministern har satt igång ett arbete som han själv hänvisar till har att göra med att vi är i ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Han har också uttalat sig i medier om att det handlar om kinesiska intressen, som gör att regeringen nu tänker förändra hur man utser styrelseledamöter på våra universitet och högskolor.

Detta har rönt massiv kritik. Alla rektorer på alla universitet och högskolor är djupt upprörda, och de är oroliga när det gäller den akademiska friheten och för att det ska bli en ökad styrning från regeringens håll.

Enligt utbildningsministern är det ett samlat arbete som man gör brett från regeringens sida. På vilket sätt syns detta nya säkerhetspolitiska läge

i regeringens ståndpunkt när det gäller handelsförbindelserna med Kina? Och har man förändrat något specifikt i ståndpunkten utifrån bakgrunden till de stora förändringar som man går in och gör när det gäller styrelserna på våra universitet och högskolor? Kan vi se något av regeringens arbete i det som statssekreteraren här har föredragit för EU-nämnden? Jag har svårt att se det.

Anf. 140 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Jag kan konstatera att frågan rörande svenska högskolors styrelser inte står på dagordningen för FAC – handel och därmed inte är föremål för samråd. Men generellt kan jag väl säga att den diskussion som förs gäller hur vi ska förhålla oss till ett Kina som vi delvis har stora intressen av att fortsätta handla med samtidigt som det måste balanseras utifrån andra prioriteringar som handlar om vår säkerhet och vår resiliens. Det är också det som ligger i detta med de-risk men inte decouple. Vi ska alltså inte skära av oss från Kina, men vi ska säkerställa att vi balanserar riskerna.

Anf. 141 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag vill ge en bakgrund till frågan som jag ställde till statssekreteraren. Det gäller den regering som statssekreteraren företräder. Utbildningsministern har varit mycket tydlig med att det arbete som utbildningsministern gör i relation till sitt ansvarsområde på våra universitet och högskolor har med ett förändrat säkerhetsläge att göra. Ministern har också utpekats relationer till Kina i det arbetet.

Min fråga till statssekreteraren gällde att det enligt dagordningen inför FAC – handel kommer att vara en diskussion om hur Sverige och EU strategiskt ska förhålla sig i sina relationer till Kina. Då är min konkreta fråga till statssekreteraren: På vilket sätt syns det i denna ståndpunkt att det, som regeringens statsråd på utbildningsområdet hävdar, är ett arbete som handlar om ett förändrat säkerhetsläge och som hela regeringen gör? Handelsministern ingår väl i den regeringen. Kan statssekreteraren peka på något i denna ståndpunkt som är ett resultat av det arbetet, när nu alla EU:s medlemsländer under Forssells ledning ska tala om handeln med Kina?

Anf. 142 Statssekreterare DIANA JANSE:

Jag tror att denna diskussion framför allt kommer att kretsa kring ekonomisk säkerhet, eftersom det är handelsministrar som träffas. Det handlar om att hantera frågor om granskning bland annat av direktinvesteringar i EU. Men det kan också vara kinesiskt inflytande på andra sätt i EU i olika sammanhang. Det kan röra sig om exportkontroll och kontroll av utgående investeringar från EU som hänger samman med processen som handlar om att granska kinesiska investeringar.

Jag vet inte om detta mer motsvarar det svar som vice ordföranden söker.

Anf. 143 MATILDA ERNKRANS (S):

Jag ska inte förlänga diskussionen, men då förstår jag det som att det är så här: Regeringen menar att regeringen via sin utbildningsminister har

identifierat att det är problem med kinesiska intressen på våra universitet och högskolor och i vår forskning, vilket renderar stora nya insatser från regeringens sida. Jag tror till och med att utbildningsministern har använt ordet spionage. Men när det gäller regeringens relationer i handelspolitiken med Kina ser regeringen inte några som helst bekymmer med att företag kan vara utsatta för kinesisk inblandning och spionage. Det kommer inte att hanteras. Så ser regeringen på det, i alla fall vid detta tillfälle. Är det så jag ska förstå det?

Anf. 144 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag vill bara lägga till en nyans i fråga om det som vice ordföranden Ernkran lyfter fram. Man har också hänvisat till flykten när det gäller patenträttigheter. Jag tänker att det har väldigt stor inverkan på innovationsdelen för Sverige.

Anf. 145 ORDFÖRANDEN:

Jag tänker inte göra regeringens jobb, men jag vill ändå säga att det i förslaget till ståndpunkt står: "Samtidigt värnar ordförandeskapet EU:s säkerhet."

Det står vidare: "EU måste stärka sin motståndskraft och säkerhet."

Jag som håller på med mycket hård säkerhet vill nog ändå hävda att det är en ganska levande debatt och att fler länder på olika sätt drar åt tumskruvarna, inte minst vad gäller strategiska investeringar. Där har vi särskilt i Sverige nämnt till exempel infrastruktur. Men regeringen kan utveckla sin egen ståndpunkt.

Anf. 146 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! En ny lag om direktinvesteringar är på gång. Den 11 maj fattade regeringen beslut om en proposition för överlämning till riksdagen. Den hanteras nu i sedvanlig ordning. Det är då en proposition om direktinvesteringar, och det är en handelsrelaterad fråga som till del ska fänga upp dessa aspekter.

Vad gäller utbildningsministerns uttalanden och så vidare vill jag ändå upprepa att det inte är en del av denna dagordningspunkt, som jag ser det, och därmed är det inte föremål för samråd i dag. Men det är kanske något som kan tas upp och diskuteras mer i detalj i utbildningsutskottet.

Jag noterar medskicket från Delgado.

Anf. 147 ORDFÖRANDEN:

Som information kan jag säga att vi hade en lång diskussion med just utbildningsminister Mats Persson tidigare i dag.

Anf. 148 MATILDA ERNKRANS (S):

Det är det talade ordet som gäller här i EU-nämnden. Då noterar jag att statssekreteraren sa att när det gäller säkerhet är det framför allt ekonomisk säkerhet som man ska tolka in i begreppet säkerhet, det som finns i ståndpunkten här.

Anf. 149 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Ett förtydligande till fru vice ordföranden: Vad jag sa är att ekonomisk säkerhet är föremål för framför allt handelsministrarnas diskussioner, just *eftersom* det är handelsministrarna som diskuterar. Säkerhetsfrågor diskuteras även i andra sammanhang, i relation till Kina och i relation till andra länder; det må vara i FAC – utrikes och så vidare. Det är alltså inte isolerat, men här är fokus den ekonomiska säkerheten – av det enkla skälet att det är handelsministrarna som träffas.

Anf. 150 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Världshandelsorganisationen (WTO): förberedelser inför den 13:e ministerkonferensen (MC13). Detta är en informationspunkt.

Anf. 151 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Under denna dagordningspunkt ska kommissionen informera om det aktuella läget i förhandlingarna inom WTO. Fokus ligger på förberedelserna inför nästa ministerkonferens, MC13, i Förenade Arab-emiraten i slutet av februari 2024.

Jag kan också nämna att rådet väntas fatta beslut om att genomföra det första steget i förhandlingarna om förbud mot skadliga fiskesubventioner som en A-punkt vid mötet. Detta är särskilt glädjande eftersom det är en förhandling som har pågått i 21 år och som är ett åtagande enligt FN:s hållbarhetsmål.

De frågor som förväntas bli aktuella vid nästa ministerkonferens är

1. en fullständig överenskommelse om förbud mot skadliga fiskesubventioner
2. jordbruksfrågor, inklusive livsmedelsförsörjning
3. WTO-reform, inklusive överprövningsorganets framtid
4. utvecklingsfrågor, det vill säga utvecklingsländernas särskilda behov och gradering av de minst utvecklade länderna
5. plurilaterala förhandlingar om e-handel och en förlängning av moratoriet för tullar på elektroniska överföringar.

En fråga som inte förmodas komma upp vid nästa ministermöte men som bör nämnas är den om att utvidga undantaget för immaterialrättsregler enligt Tripsregelverket vid tillverkningen av covid-19-vaccin. Undantaget skulle då även gälla covid-19-relaterad diagnostik och behandling.

Jag vill betona att EU:s och regeringens principiella inställning till detta är oförändrad. Ett undantag skulle riskera att undergräva det immaterialrättsliga skyddet och en viktig drivkraft för forskning och utveckling. Vi deltar förstås konstruktivt i diskussionerna, som alltså fortfarande pågår i WTO.

Överlag är förhandlingsläget i Genève fortfarande trögt. Det är därför viktigt att EU fortsätter att arbeta aktivt och nära våra likasinnade för att driva på för ett bra förhandlingsresultat både inför och vid nästa

ministerkonferens och med en positiv agenda även i det längre perspektivet.

Regeringen välkomnar därför det reformpapper som EU-kommissionen tagit fram tidigare i vår. Papperet, som bygger på flera frågor som Sverige driver internt inom EU, utgör en bra utgångspunkt för fortsatta diskussioner. Det gäller till exempel hur WTO kan få en aktiv roll i att främja den gröna och digitala omställningen av den globala handeln.

Anf. 152 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag vill bara lyfta upp att det är synd att vi inte hör regeringen prata om immaterialrätten och Trips. Jag tänker att det hade mycket stor inverkan globalt hur man hanterade läkemedel och medicinsk utrustning under covidpandemin, och det är inte så att vi kommer att möta ett mindre antal risker eller kriser. Det kommer snarare att öka i och med klimatet.

Detta är alltså oerhört viktigt, och det har konsekvenser inte bara i form av mänskligt lidande utan också i form av det enorma ekonomiska och sociala glappet i världen – vilket i slutändan också kommer att ha konsekvenser för det europeiska välståndet. Det finns en ganska stor oro i det globala syd kring de skillnader som finns i den tekniska utvecklingen och tillgången till bland annat läkemedel. Det är alltså en oerhört viktig fråga som borde tas upp.

Anf. 153 ANNA VIKSTRÖM (S):

Ordförande! Tack, statssekreteraren, för föredragningen – som jag tyckte kanske omfattade lite av det jag tänker säga, nämligen att Sverige och EU ska verka aktivt för att säkerställa en global tillgång till vaccin mot covid-19. Med det sagt är det viktigt att det immaterialrättsliga regelverket värnas för att säkerställa att det finns incitament för forskning och utveckling av läkemedel. Det är en synpunkt vi har.

Anf. 154 ORDFÖRANDEN:

En bra synpunkt!

Anf. 155 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Jag börjar med Trips. Även om det inte diskuteras på detta möte kan vi konstatera att diskussionerna ska fortsätta, enligt det beslut som togs vid WTO:s tolfte ministerkonferens 2022. Det gör de också, även om det inte har lett fram till någon konsensus än. Frågan är alltså vid liv; den kommer bara inte att behandlas vid just detta möte. Dagordningen är ju ganska tung i övrigt, kan vi konstatera.

Vad gäller ledamoten Vikströms medskick stämmer det med regeringens ståndpunkt, så det är fint att se att vi är ense i detta.

Anf. 156 ORDFÖRANDEN:

Därmed tackar vi för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Övriga frågor.

Anf. 157 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Det finns en lunchdiskussion som jag vill informera om. Under lunchen ska handelsministrarna informellt diskutera EU:s bi-

laterala handelsrelationer, inklusive pågående frihandelsavtalsförhandlingar. Denna lunchdiskussion är inte föremål för samråd i dag, men jag vill understryka att frihandelsagendan är en prioriterad fråga för regeringen.

Vi vill verka för att EU fortsätter att bygga öppna, starka och hållbara handelsförbindelser med omvärlden och ingår moderna bilaterala och regionala frihandelsavtal. Det svenska ordförandeskapet avser därför att framhålla den ekonomiska och geopolitiska betydelsen av att nå framsteg i EU:s bilaterala handelsagenda.

Anf. 158 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi statssekreteraren med medarbetare för dagens deltagande vid EU-nämndens sammanträde!

Anf. 159 Statssekreterare DIANA JANSE:

Tack, och trevlig helg!

2022/23:40

17 maj

Innehållsförteckning

§ 1 Konkurrenskraftsfrågor – inre marknad och industri	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 4 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	1
Anf. 5 LORENA DELGADO VARAS (V)	2
Anf. 6 JACOB RISBERG (MP).....	2
Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	3
Anf. 8 Ämnesrådet JERKER FORSSELL	3
Anf. 9 LORENA DELGADO VARAS (V)	4
Anf. 10 ORDFÖRANDEN.....	4
Anf. 11 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	4
Anf. 12 LORENA DELGADO VARAS (V)	4
Anf. 13 ORDFÖRANDEN.....	4
Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	4
Anf. 15 ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 16 MONICA HAIDER (S).....	5
Anf. 17 LORENA DELGADO VARAS (V)	5
Anf. 18 JACOB RISBERG (MP).....	6
Anf. 19 MARTIN KINNUNEN (SD)	6
Anf. 20 MARTINA JOHANSSON (C).....	6
Anf. 21 ORDFÖRANDEN.....	7
Anf. 22 MARTINA JOHANSSON (C).....	7
Anf. 23 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	7
Anf. 24 LORENA DELGADO VARAS (V)	8
Anf. 25 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 26 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	8
Anf. 27 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	8
Anf. 29 LORENA DELGADO VARAS (V)	10
Anf. 30 JACOB RISBERG (MP).....	10
Anf. 31 MONICA HAIDER (S).....	10
Anf. 32 MATILDA ERNKRANS (S)	10
Anf. 33 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	11
Anf. 34 Ambassadör DANIEL BLOCKERT	11
Anf. 35 MATILDA ERNKRANS (S)	12
Anf. 36 ORDFÖRANDEN.....	12
Anf. 37 MATILDA ERNKRANS (S)	12
Anf. 38 ORDFÖRANDEN.....	12
Anf. 39 MARTIN KINNUNEN (SD)	12
Anf. 40 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	13
Anf. 41 ORDFÖRANDEN.....	13

Anf. 42	JACOB RISBERG (MP)	13
Anf. 43	ORDFÖRANDEN	13
Anf. 44	Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	13
Anf. 45	ORDFÖRANDEN	13
Anf. 46	Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	13
Anf. 47	ORDFÖRANDEN	13
§ 2	Konkurrenskraftsfrågor – forskning och rymd	14
Anf. 48	ORDFÖRANDEN	14
Anf. 49	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	14
Anf. 50	ORDFÖRANDEN	14
Anf. 51	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	14
Anf. 52	ORDFÖRANDEN	15
Anf. 53	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	15
Anf. 54	MATILDA ERNKRANS (S)	15
Anf. 55	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	15
Anf. 56	ORDFÖRANDEN	15
Anf. 57	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	15
Anf. 58	MATILDA ERNKRANS (S)	16
Anf. 59	LORENA DELGADO VARAS (V)	16
Anf. 60	ORDFÖRANDEN	16
Anf. 61	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	17
Anf. 62	MATILDA ERNKRANS (S)	17
Anf. 63	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	17
Anf. 64	MATILDA ERNKRANS (S)	18
Anf. 65	JACOB RISBERG (MP)	18
Anf. 66	LORENA DELGADO VARAS (V)	18
Anf. 67	MARTINA JOHANSSON (C)	18
Anf. 68	MARTIN KINNUNEN (SD)	18
Anf. 69	ORDFÖRANDEN	19
Anf. 70	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	19
Anf. 71	ORDFÖRANDEN	19
Anf. 72	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	19
Anf. 73	MATILDA ERNKRANS (S)	19
Anf. 74	ORDFÖRANDEN	20
Anf. 75	LORENA DELGADO VARAS (V)	20
Anf. 76	ORDFÖRANDEN	20
Anf. 77	MATILDA ERNKRANS (S)	20
Anf. 78	ORDFÖRANDEN	20
Anf. 79	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	21
Anf. 80	ORDFÖRANDEN	21
Anf. 81	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	21
Anf. 82	ORDFÖRANDEN	22
Anf. 83	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	22
Anf. 84	ORDFÖRANDEN	22
Anf. 85	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	22
Anf. 86	ORDFÖRANDEN	22
§ 3	Utrikesfrågor	23
Anf. 87	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 88	Kabinetssekreterare JAN KNUTSSON	23

Anf. 89	ORDFÖRANDEN.....	23
Anf. 90	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	23
Anf. 91	LINNÉA WICKMAN (S)	24
Anf. 92	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	24
Anf. 93	ORDFÖRANDEN.....	25
Anf. 94	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	25
Anf. 95	LORENA DELGADO VARAS (V)	27
Anf. 96	JACOB RISBERG (MP)	27
Anf. 97	LINNÉA WICKMAN (S)	27
Anf. 98	MARTINA JOHANSSON (C).....	28
Anf. 99	ORDFÖRANDEN.....	28
Anf. 100	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	28
Anf. 101	ORDFÖRANDEN.....	30
Anf. 102	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	30
Anf. 103	ORDFÖRANDEN.....	31
Anf. 104	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	31
Anf. 105	LINNÉA WICKMAN (S)	32
Anf. 106	LORENA DELGADO VARAS (V)	32
Anf. 107	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	33
Anf. 108	LINNÉA WICKMAN (S)	33
Anf. 109	MARTINA JOHANSSON (C).....	33
Anf. 110	ORDFÖRANDEN.....	34
Anf. 111	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	34
Anf. 112	LINNÉA WICKMAN (S)	34
Anf. 113	ORDFÖRANDEN.....	34
Anf. 114	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	34
Anf. 115	ORDFÖRANDEN.....	34
Anf. 116	Kabinettssekreterare JAN KNUTSSON	34
§ 4	Utrikesfrågor – försvar	35
Anf. 117	ORDFÖRANDEN.....	35
Anf. 118	Statssekreterare PETER SANDWALL	35
Anf. 119	ORDFÖRANDEN.....	35
Anf. 120	Statssekreterare PETER SANDWALL	35
Anf. 121	ORDFÖRANDEN.....	35
Anf. 122	Statssekreterare PETER SANDWALL	36
Anf. 123	MARKUS SELIN (S).....	37
Anf. 124	LARS WISTEDT (SD)	37
Anf. 125	MATILDA ERNKRANS (S).....	38
Anf. 126	Statssekreterare PETER SANDWALL	38
Anf. 127	ORDFÖRANDEN.....	38
Anf. 128	Statssekreterare PETER SANDWALL	39
Anf. 129	ORDFÖRANDEN.....	39
§ 5	Utrikesfrågor – handel	40
Anf. 130	ORDFÖRANDEN.....	40
Anf. 131	Statssekreterare DIANA JANSE.....	40
Anf. 132	ORDFÖRANDEN.....	40
Anf. 133	Statssekreterare DIANA JANSE.....	40
Anf. 134	ANNA VIKSTRÖM (S).....	42
Anf. 135	LORENA DELGADO VARAS (V)	42
Anf. 136	Statssekreterare DIANA JANSE.....	42
Anf. 137	ORDFÖRANDEN.....	43

Anf. 138	Statssekreterare DIANA JANSE.....	43	2022/23:40
Anf. 139	MATILDA ERNKRANS (S).....	43	17 maj
Anf. 140	Statssekreterare DIANA JANSE.....	44	
Anf. 141	MATILDA ERNKRANS (S).....	44	
Anf. 142	Statssekreterare DIANA JANSE.....	44	
Anf. 143	MATILDA ERNKRANS (S).....	44	
Anf. 144	LORENA DELGADO VARAS (V)	45	
Anf. 145	ORDFÖRANDEN.....	45	
Anf. 146	Statssekreterare DIANA JANSE.....	45	
Anf. 147	ORDFÖRANDEN.....	45	
Anf. 148	MATILDA ERNKRANS (S).....	45	
Anf. 149	Statssekreterare DIANA JANSE.....	45	
Anf. 150	ORDFÖRANDEN.....	46	
Anf. 151	Statssekreterare DIANA JANSE.....	46	
Anf. 152	LORENA DELGADO VARAS (V)	47	
Anf. 153	ANNA VIKSTRÖM (S).....	47	
Anf. 154	ORDFÖRANDEN.....	47	
Anf. 155	Statssekreterare DIANA JANSE.....	47	
Anf. 156	ORDFÖRANDEN.....	47	
Anf. 157	Statssekreterare DIANA JANSE.....	47	
Anf. 158	ORDFÖRANDEN.....	48	
Anf. 159	Statssekreterare DIANA JANSE.....	48	